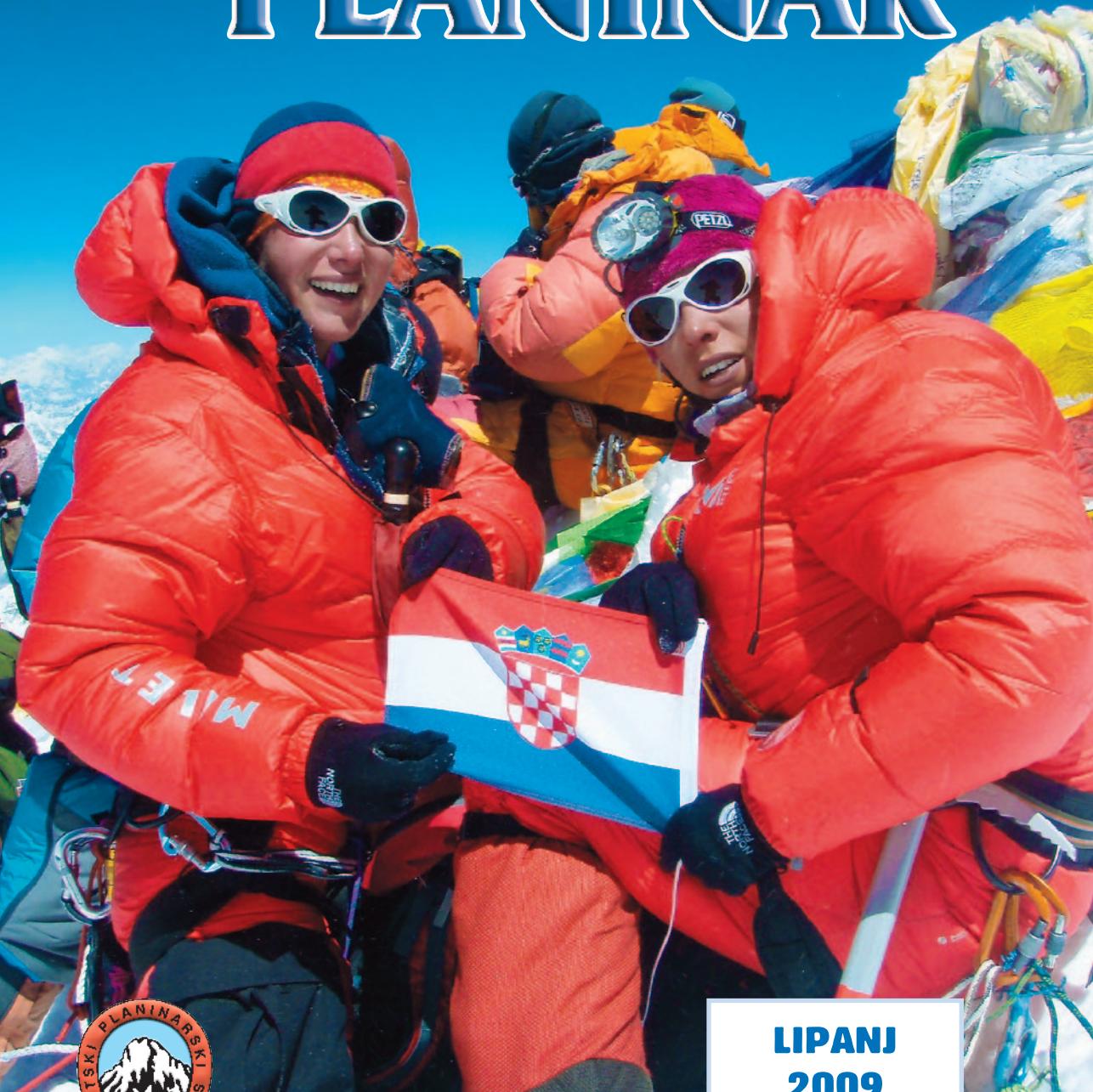


GODIŠTE
101

HRVATSKI PLANINAR



ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

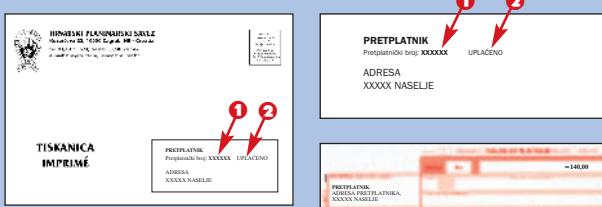
LIPANJ
2009

6

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u 11 brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je 1. lipnja 1898. Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom »Naše planine«.

PRETPLATA za 2009. godinu iznosi **150 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.



VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđeljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je 15 kuna (+ poštarina).

CJENIK OGLAŠAVANJA šaljemo zainteresiranim na zahtjev.

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost imaju** prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenta!). Podrobnejne upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA:

www.plsavez.hr/HP



NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650



202 Hrvatske alpinistice na Mount Everestu



206 Trovrh



211 Ilovik - mali otok za veliki odmor



221 Oko Kleka čarobnoga

TEMA BROJA

Hrvatske alpinistice na
»krovu svijeta«



SADRŽAJ

Hrvatske alpinistice na »krovu svijeta«!	202
Alan Čaplar	
Trovrh	206
Darko Grundler i Hrvoje Zrnčić	
Ilovik – mali otok za veliki odmor	211
Vanja Radovanović	
Mogu li zapaliti vatru?	217
Ivan Hapač	
Oko Kleka čarobnoga	221
Miljenko Pavešić	
Let nad Matokitom	225
Jasna Žagar	
Moj planinarski recept	229
Nikolina Vučinić	
Planinarski tisak	232
In memoriam: Franjo Hrg	233
Vijesti	234
Kalendar akcija	237



SLIKA NA NASLOVNICI

Sestre Iris i Darija Bostjančić 19. svibnja 2009. na Mount Everestu (8850 m), najvišem vrhu svijeta – foto: Hrvatska ženska alpinistička ekspedicija »Everest 2009«

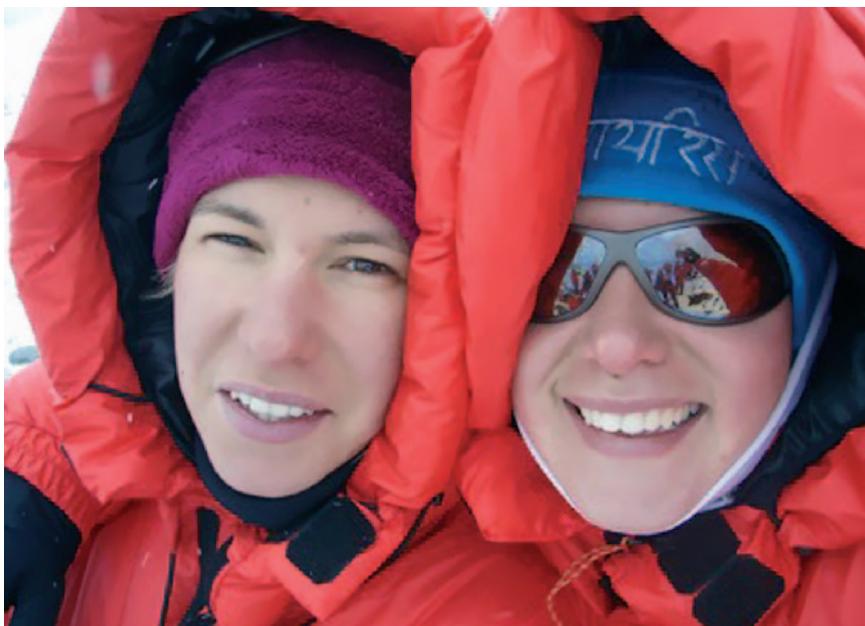
Hrvatske alpinistice na »krovu svijeta«!

Uspjeh Hrvatske ženske alpinističke ekspedicije »Everest 2009«

Alan Čaplar, Zagreb

Planinare, ali i cjelokupnu javnost u Hrvatskoj u utorak 19. lipnja razveselila je izuzetna vijest odaslana satelitskim telefonom izravno iz Baznog logora Hrvatske ženske ekspedicije »Everest 2009«: sestre Darija i Iris Bostjančić su u 9:40 sati po lokalnom, a 5:55 po srednjoeuropskom vremenu stupile na vrh Mount Everesta (8850 m), najviše čvrste točke na Zemlji. Priješljivana, ali sa strepnjom i nadom očekivana vijest o novom hrvatskom himalajskom uspjehu izmamila je toga dana suze radosnice na mnoga lica u Hrvatskoj i izazvala nezapamćenu lavinu čestitki članicama ekspedicije i Hrvatskom planinarskom savezu. Doista

se rijetko se događa da većini građana nepoznata lica postanu glavna vijest dana i svojim podvигom zablijesnu u obilju svakodnevnih, mahom sumornih, vijesti na način kao što je odjeknula kratka obavijest o hrvatskom himalajskom uspjehu. Šteta je jedino to što nacionalnu euforiju kakva se dogodila 19. svibnja ne mogu doživjeti one koji to najviše zaslužuju. Osvajačice vrha o kojima je brujala cijela Hrvatska tog su dana svoju radost skromno proživiljavale osamljene u bjelini Himalaje, u okolnostima koje nimalo ne priliče slavlju: na temperaturi od -40°C , opterećene umorom, nedostatkom kisika i teretom sigurnog povratka.



Riječanke Darija i Iris Bostjančić – prve Hrvatice na vrhu svijeta

Dva dana poslije, isti podvig napravile su i Ena Vrbek iz Zagreba i Milena Šijan iz Splita, obje članice Hrvatske gorske službe spašavanja. One su na vrh stigle 21. svibnja u 4:50 po lokalnom vremenu (1:05 po hrvatskom).

Dug je i opasan put prema vrhu

Ne treba posebno naglašavati da penjanje na Mount Everest nije bezazlena igra te da je nužno vrlo ozbiljno, temeljito i do posljednjih pojedinosti pripremiti svaku sitnicu. Ipak, i vrhunski pripremljena, opremljena, motivirana i disciplinirana ekipa mora imati mnogo sreće da bi sve prošlo kako treba.

Nakon višestudene aklimatizacije i opremanja visinskih logora, završni dio uspona započeo



Uspjeh hrvatskih alpinistica jedan je od najvećih dosega hrvatskog alpinizma i planinarstva. To nije samo osobni uspjeh djevojki koje su stigle do najvišeg vrha svijeta, već i cjelokupne ekipe koja je omogućila ostvarenje najvećeg hrvatskog himalajskog sna

je 16. svibnja, putem kojim su Hillary i Tenzing prošli prilikom prvog uspona 1953. godine. Na Everestu su se i ovoga svibnja izmjenjivala najpoznatija svjetska penjačka imena pokušavajući krenuti prema vrhu, no od svih uspona morala su odustati zbog jakog vjetra. I 17. svibnja je na Everestu cijeli dan puhalo snažan vjetar, no navečer mu se brzina smanjila na prihvatljivih 30 km/h te su Darija, Iris i trojica Sherpa Lakhpa, Pemba i Nawang krenuli na završni uspon po jugoistočnom grebenu prema vrhu. Na grebenu je iz snijega i leda trebalo čupati prije postavljenih fiksna užeta, a na nekim mjestima postavljati i nova. Po još dosta jakom vjetru sestre Bostjančić popele su se i do tzv. Balkona na visini od 8400 m. Tamo su došle za malo više od četiri sata, a to znači da su na visini iznad 8000 metara svladavale više od 100 visinskih metara na sat, što je iznimno brzo za himalajске visinske prilike. Iako je na Južno sedlo došla bez umjetnog kisika iz boca Darija Bostjančić je za završni uspon odlučila ipak koristiti kisik, kako bi se zaštitala od ozebljina. Umjetni kisik pomaže kod disanja na tim visinama, no važnija mu je funkcija da se njime stvara i to-

plina u organizmu. Za sljedećih pet i pol sati sestre Bostjančić stigle su do Južnog vrha (8750 m), a za još dva sata preko Hillaryeve stube do glavnoga vrha, 8850 metara iznad razine mora. Na vrh su prispjele točno u 9:40 i tamo provele 45 minuta, fotografirajući, snimajući, razgovarajući putem radio-stanice s bazom i pripremajući se za povratak.

Pri povratku su sestre učinile još jedan herojski podvig: penjaču koji je kolabrirao ispod Balkona dala je Darija Bostjančić, po stuci medicinska sestra, injekciju deksametazona te su zajedno s ostalima pomogle prenijeti unesrećenog penjača u Logor 4 na Južnom sedlu. Lječnica ekspedicije dr. Lana Đonlagić već je nekoliko dana prije pomogla spašavati unesrećene penjače iz raznih ekspedicija podredivši svoj planinarski cilj humanoj dužnosti – pomanjanju čovjeku u nevolji.

Za sestrama Bostjančić prema vrhu su krenula druga skupina članica ekspedicije i Sherpa. Najmlađa članica Ena Vrbek i najstarija Milena Šijan na vrh su stigle u samu zoru 21. svibnja, praćene prvim zrakama sunca koje su obasjale vrh Mount Everesta. Za uspon s Južnog sedla

po tisuću metara visokom jugoistočnom grebenu trebalo im je samo osam i pol sati. Na vrhu su se zadržale svega petnaestak minuta, jer se pojačavao vjetar i nakon fotografiranja počele su oprezno silaziti po zaledenom grebenu prema Južnom sedlu.

S djevojkama je prema vrhu išlo i nekoliko Sherpa, pri čemu je sirdar (voda Sherpa) Lakhpa Nuru ostvario jedinstven rekord: u 43 sata na vrhu je bio dva puta, što dosad nije učinio nijedan čovjek prije njega. Prvi put na vrh je došao s Darijom i Iris, s njima se spustio na Južno sedlo i zatim se drugi put na vrh popeo se s Enom i Milenom. Sličan podvig napravio je i prije dvije godine kada se dvaput u dva dana s našom ekspedicijom popeo na vrh Cho Oyu.

Hrvatski uspjesi na Everestu

Jedini Hrvat koji se dosad popeo na Mount Everest bio je splitski alpinist, mosoraš Stipe Božić. On se na najviši vrh Himalaje popeo

dvaput: 1979. prvenstvenim smjerom po Zapadnom grebenu, a deset godina poslije (1989.) »klasičnim« smjerom s nepalske strane. O tim, ali i drugim penjačkim podvizima u Himalaji i na svim kontinentima svijeta Božić je napisao nekoliko knjiga i snimio poznate dokumentarne televizijske serijale te na taj način mnogo pridonio popularizaciji planinarstva i alpinizma ne samo u Hrvatskoj, nego i šire.

Članovi zagrebačke ekspedicije »Everest 1989.« prvi su i do danas jedini ponovili uspon Velikim kuloarom od njegova ulaza s dna stijene do nekoliko stotina metara iznad spoja s Messnerovim smjerom koji dolazi sa Sjevernog sedla, ali su se zbog preranoga zimskog monsuna morali s visine 8000 metara početi spuštati i racionalno odustati od uspona na sam vrh Everesta. Voditelj te, kao i svih kasnijih hrvatskih ekspedicija na Everest bio je Darko Berljak.

Hrvatska trobojnica prvi se put na Everestu zavijorila 1997. godine kada su se na vrh kao

Sestre Iris (lijevo) i Darija Bostjančić (desno) na Mount Everestu 19. svibnja 2009.



članovi hrvatske himalajske ekspedicije popeli 22. svibnja Slovenci Franc Pepevnik i dan poslije Pavle Kozjek. Danko Petrin i Sherpa Nawang nadomak vrha morali su tada odustati kako bi od smrti spasili iscrpljenog Nijemca Josepha Stillera koji je u vršnoj zoni Everesta obolio od retinopatije – potpuno je oslijepio na jedno i napola oslijepio na drugo oko.

Svojim usponom na vrh Everesta sestre Darija i Iris Bostjančić postale su ne samo prve Hrvatice na uskoj vršnoj glavici Everesta nego i prve sestre koje su se zajedno popele na najviši vrh svijeta – mjesto s kojeg se više ne može užbrdo. Usponom četiri članice hrvatske ekspedicije ujedno je srušen i na najvišu moguću razinu zauvijek postavljen hrvatski ženski visinski rekord. Istaknimo još jednu posebnost: uspjehom naše ženske ekspedicije Hrvatska je postala jedina zemlja na svijetu iz koje se na najviši vrh Himalaje popelo više žena nego muškaraca.

Poplava čestitki

Čestitke za izuzetan uspjeh koji su ostvarile članice Hrvatske ženske ekspedicije »Everest 2009.« uputili su na adresu HPS-a brojni građani, planinari, sponzori, udruge, ustanove i institucije. Među prvima su pristigle čestitke predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića i predsjednika Vlade dr. Ive Sanadera te čestitke brojnih istaknutih javnih osoba, ali i običnih građana. U poruci predsjednika Republike Stjepana Mesića stoji: »S ponosom sam primio vijest o vašem iznimnom pothvatu, osvajanju najvišeg vrha na svijetu. Neizmjernom upornošću, ali i spremnošću na pomoć drugima u nevolji tijekom vašeg uspona ostvarile ste povjesni uspjeh te pokazale kako vam ni najviša planina na svijetu nije prepreka.« Predsjednica Organizacijskog odbora ekspedicije i potpredsjednica Vlade RH Jadranka Kosor istaknula je u svojoj čestitci da će 19. svibnja 2009. biti zlatnim slovima upisan u knjigu hrvatskog alpinizma, ali i kao snažan iskorak u ostvarivanju ravnopravnosti i jednakosti žena. Također je članicama ekspedicije čestitala na hrabrosti, izdržljivosti, odricanju te na upornosti i vjeri u vlastite mogućnosti. Izdvajamo i čestitke župana Primorsko-goranske županije Zlatka Komadine, gradonačelnika Zagreba Milana Bandića



Mount Everest - najviša planina na svijetu

i Rijeke Vojka Obersnela, predsjednika i tajnika Hrvatskog olimpijskog odbora Zlatka Matetić i Josipa Čopa te riječkog nadbiskupa Ivana Devčića. Čestitke HPS-u te voditelju i članicama ekspedicije uputili su i Planinska zveza Slovenije (PZS), Hrvatska gorska služba spašavanja, nekoliko desetaka hrvatskih planinarskih udruga te više stotina planinara iz Hrvatske i svijeta. Sve čestitke odmah su proslijedene u Bazni logor pod Everestom. Kao zanimljivost dodajmo da je zbog velikog interesa za novosti s Everesta 19. svibnja po prvi put »pao« računalni server HPS-a www.plsavez.hr na kojem su se prve objavljivale ekspedicijске novosti – tog dana zabilježeno je na stranici više od 620.000 klikova mišem. HPS-ova web stranica s ekspedicijskim novostima 21. svibnja zabilježila je dva milijuna posjeta, računajući od uspostave stranice i početka priprema za ekspediciju.

Uspjeh hrvatskih alpinistica jedan je od najvećih dosega hrvatskog alpinizma i planinarstva. To nije samo osobni uspjeh djevojaka koje su stigle do najvišeg vrha svijeta, već i cijelokupne ekipe koja je omogućila ostvarenje najvećeg hrvatskog himalajskog sna.

Ekspedicija na Everest bila je središnja akcija Hrvatskog planinarskog saveza u 2009. godini, a posvećena je nadolazećoj 135. obljetnici hrvatskog planinarstva. Veličanstven himalajski uspjeh najbolji je mogući uvod u proslavu velike obljetnice organiziranog planinarstva u Hrvatskoj.

Trovrh

Darko Grundler, Kutina, i Hrvoje Zrnčić, Zagreb

Vozeći se autocestom od Zagreba prema Zadru, nadomak tunela Sveti Rok, desno pogled plijeni stjenovito brdo što se uždiglo iz ravnice. Teško da se koji putnik provezao tuda, a da se nije zadrivljen zapitao koje je to brdo. Ime mu je Zir. Tako se naziva i postaja s benzinskom crpkom u neposrednoj blizini pa je ime Zir postalo poznato i onima koji ne znaju da je postaja dobila ime po brdu. Iako nije visok, Zir je dojmljiv jer se osamljeno uzdiže iz ravnice. Uspon na Zir nije težak, a nagrada je pogled s vrha na veličanstven bedem Velebita. Nema mjesta s kojeg bi se bolje shvatilo zašto je Velebit planina koja u hrvatskom narodu ima posebno značenje i izaziva takvo strahopoštovanje. Ili možda ipak ima?

»Vriedno je poći na Trovru«

Pogled sa Zira ima jedan nedostatak – ne vidi se Zir. Da biste vidjeli i Velebit i Zir treba se popeti na Trovru. Za to treba malo više znoja, truda i snalažljivosti od uspona na Zir ali, kako je napisao Lj. Rossi »Radi krasote vidika i zanimive flore vredno je poći na Trovru, ako taj brieg i nije za onoga, koji je vičan hodati u lakkim cipelama po gradskom asfaltu.«¹ I doista, pogled s Trovrha nadoknađuje sav trud i ogrebotine što ćete ih usput sigurno zaraditi.

Kako je Trovrh osamljen i najviši u skupini okolnih vrhova, s njega se može pogledom obuhvatiti uzdužnu grebensku vizuru cijelog Velebita, i to od Lipača i Tremzine na jugoistoku, pa preko Svetog brda, Vaganskog vrha, Babina vrha, Visočice i drugih vrhova do Malog Rajinca i Konačišta na sjeverozapadu. Kada na sjeverozapadnom obzoru završi grebenska vizu-

ra Velebita, na nju se nastavlja pogled na manji dio Velike Kapele i velik dio Male Kapele, a pred njom i na Krbavsko polje. Nakon Male Kapele pogled klizi na Plješivcu, počevši s vrhom Gole Plješvice, preko Ozeblina, Rudog Lisca i Kremena do krajnje skupine plješivičkih vrhova, Orozovca, Poštaka i Kućine kose. Iza njih se pak nazire Dinara usprkos izmaglici koja je ovaj put ispunjavala zrak.

Svrne li isti onaj putnik koji zadrivljeni promatra Zir pogled na lijevu stranu, vidjet će južnu, stjenovitu, stranu Trovrha. Trovrh se dobro vidi i iz vlaka na putu iz Gospića prema Gračacu². Ako na zemljovidu povučete crtu između Udbine i mjesta Sv. Rok, Trovrh ćete naći na polovici te crte. Na novijim zemljovidima označen je pogrešnim imenom Jelovi vrh. Tim je imenom u bližoj i daljoj okolini označeno još nekoliko vrhova. Trovrh, o kome je ovdje riječ, prepoznat ćete na zemljovidu po visini - 1233 metra. Nalazi se, dakle, u općini Lovinac, jugozapadno od Udbine, nedaleko od mjesta Gornja Ploča. Taj se dio Like naziva Istočna ili Gornja Lika². Planinarski još nije dovoljno poznata ni istražena pa opise, primjerice Gutešina vrha, Bukova vrha, Ljutoča, Jasenara, Risovca, Komića, Mirkače, Vrletuše, Petrašića vrha i Trovrha, nećete naći u planinarskim vodičima.

U »Hrvatskom planinaru« i »Našim planinama« objavljena su dosad tek dva opisa uspona na Trovrh: Ljudevit Rossi je opisao uspon 1896. godine, a Krunoslav Milas uspon 1985. godine. I oni navode da Trovrh planinarima nije poznat i da se malokad posjećuje. Upravo zbog neoznačenih staza svaki će posjetitelj

¹ Lj. Rossi, »Nekoji manje poznati uzlazi u južnoj Hrvatskoj«, Hrvatski planinar, 1900, br. 12, str. 199-201.

² K. Milas, »Trovrh u Lici«, Naše planine, 1985, br. 3-4, str. 53-54.



Ovo brdo prepoznatljivog oblika ste zasigurno zapazili pri putovanju kroz Liku, ali niste znali da se zove Trovrh

Trovırha na vrh stići drugim putem. Tako se iz navedena dva opisa može zaključiti da su Rossi i Milas do vrha došli različitim putovima.

Trovırh je poznat još pod nazivima Trouro, Trojura, Trovrha, Trovera i Troura^{1,2}. U Hrvatskoj postoji više gora i planina s nazivom Trovrh ili Troura i svi su planinarski slabo poznati. Primjerice na Velebitu D. Hirc spominje dva Trovrha³, a i najviši vrh općine Rakovica je Trovrh, visok 940 m. Dr. Željko Poljak misli da su nazivi Trovrh i Troura relikti iz staroslavenske mitologije (usp. s Triglavom i Troglavom). Na njegovoj fotografiji Ličkog sredogorja (NP, 1992, br. 9-10, str. 209) vide se tri vrha, pa se možda i taj oblik može dovesti u vezu s imenom Trovrha.

U »Prirodnom zemljopisu Hrvatske« Dragutina Hirca³ čitamo da Trovrh geografski pripada Ličkom sredogorju. Zanimljivo je da je u području Sredogorja razvodnica između Jadranског i Crnog mora. Razvodnica nije ni Velebit, ni Plješivica, makar su te planine više od Sredogorja. Horvat pak u svojoj knjizi »Lika i Krbava« piše »Komić u Krbavi«, pa je prema Horvatu, dakle, Trovrh u Krbavi.

Na Trovrhu nema markiranih staza, a po svemu sudeći nije ih nikad ni bilo. Bilo bi dobro

da i ostane tako pa da Trovrh ostane za posjetu onima koji vole uživati u netaknutoj prirodi. Postojeće neoznačene staze kojima su se nekada služili stanovnici okolnih sela zarasle su i polako ali sigurno stupaju se s okolnom šumom.

Put na Trovrh zamislio je i organizirao Hrvoje⁴, a Zoran⁵ i Darko rado su se pridružili tom izletu u slabo poznat kraj. Hrvojev je plan bio na izlet poći prvi četvrtak s dobrom vremenskom prognozom. I tako je mala skupina na Veliki četvrtak, po lijepom i sunčanom danu, krenula put Trovrha. Hrvoje je proučio zemljvide i bio vodič. Zoran je 1985. godine bio jedan od vodiča izleta koji Krunoslav Milas opisuje u svojem članku². Tada su se na Trovrh uspeli sa sjeverne strane pa nam Zoranova izbljedjela sjećanja nisu nimalo koristila jer smo mi pohodili Trovrh s istočne strane.

Krenuli smo dakle iz Zagreba autocestom i uz razgovor brzo stigli do izlaza Gornja Ploča. Tamo smo sišli s autoceste i krenuli prema Udbini do sela Komić, točnije zaselka Čurčići. U Čurčićima malo je kuća i većina ih je napuštena i ruševna. Svega je nekoliko obnovljenih kuća, u kojima živi samo jedan stalno nastanjen stanovnik. Povjesničar Rudolf Horvat iznosi mnoge zanimljivosti iz povijesti Komića, pa piše

³ D. Hirc, Prirodni zemljopis Hrvatske, knjiga druga. Tisak i naklada Antuna Scholza, Zagreb, 1905.

⁴ Hrvoje Zrnčić

⁵ Zoran Gomzi



Vidik s vrha Trovrha

da je u 14. stoljeću bio sjedište knezova Karlovića Krbavskih i da je u njemu 6. veljače 1397. boravio kralj Sigismund^{6,7}. Horvat piše »Selo je Komić g. 1857. brojilo 60 kuća, u kojima stanovali 592 žitelja.« Uz to piše da je u Komiću od 1874. godine bila i pučka škola⁶. Na brdu povrh sela bio je i stari grad Komić koji je narod zvao »Karlovica dvori«, a čije su se ruševine, prema Horvatu, vidjele još 1941. godine. Mi ih nismo uspjeli vidjeti.

U Čurčićima smo parkirali automobil i počeli se spremati za uspon. Hrvoje je ustanovio da je zaboravio planinarske cipele, a kako »taj brieg i nije za onoga, koji je vičan hodati u lakkim cipelama po gradskom asfaltu« činilo se da imamo ozbiljan problem. Ugledavši naša razočarana lica, Mićo (jedini stalni stanovnik

Čurčića) ponudi Hrvoju svoje cipele. Otišao je u kuću po njih, a mi nismo baš vjerovali da će cipele biti pogodne za planinarenje i da će i broj biti odgovarajući. Začudo, Mićo se vratio s Adidasovim, dugo nenošenim cipelama, sasvim pogodnima za pohod, a i broj je bio baš za Hrvoja. I ne samo to, nego je zamolio svog povremenog suseljana da nas povede do početka nekadašnjeg puta.

»Kroz šikarje i grmlje, penjući se preko hridina i pećina«

Put je zarastao pa smo se neprestano borili s granjem i žbunjem, zarađivši usput poneku ogrebotinu. Unatoč tome, razmjerno lako smo ga slijedili sve do mjesta na kojem se čini da se račva lijevo i prema gore. Hrvoje je predlagao da krenemo lijevo ali je Zoran već poodmakao prema gore pa smo krenuli za njim. Kad smo stali na prvi odmor Darko je ustanovio da je prema GPS-u Hrvoje bio u pravu. Nalazili smo se sjeverozapadno od vrha Kokare, gdje na

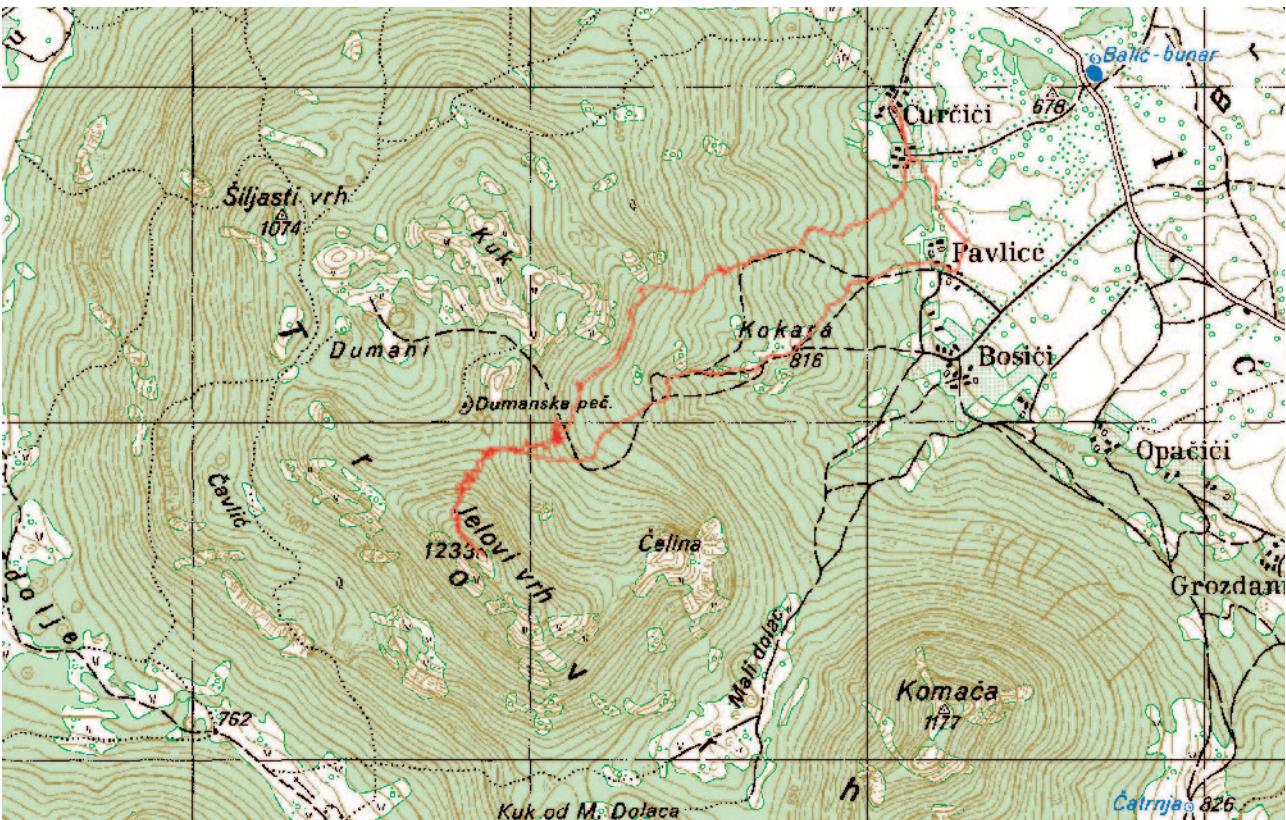
⁶ R. Horvat, Lika i Krbava. Povijesne slike, crtice i bilješke, svežak II. Matica Hrvatska, Zagreb, 1941.

⁷ Dr. A. Rukavina, »Tamo, tamo... tugu da svoju tugujem«, Hrvatski planinar, 1992, br. 9-10, str. 207-212.

zemljovidu postoji stara staza ulijevo. Mi smo išli u smjeru gdje na zemljovidu nije bilo nikakve staze. Hrvoje i Zoran nisu baš vjerovali GPS-u pa smo krenuli onako kako su oni smatrali da treba. Ubrzo je nestalo bilo kakvog puta i našli smo se u podnožju stijena koje su postajale sve neprohodnije. Ponegdje među stijenama bilo je nakupina zemlje i mahovine ispod kojih se nalazi pukotina pa je veranje po takvom tlu moglo postati opasno. Hrvoje je znao da se prijevoj kojeg se želimo dočepati nalazi lijevo i gore pa smo se verali i probijali u tom smjeru. Zoran se cijelo vrijeme penjao tridesetak metara više u istom smjeru. Kao da je Rossi na nas mislio kad je napisao »krčeći si sami put kroz škarje i grmlje, penjući se preko hridina i pećina i skačući preko škrapa i jazova«.

Nakon približno sat vremena takvog uspona stali smo se odmoriti i nešto prezalogajiti. Hrvoje je nerado i sumnjičavo pogledavao GPS ne vjerujući baš u ono što je pokazivao. Uz to,

želio je put pronaći na »stari« način, samo pomoću zemljovida i kompasa. Nakon odmora slijedilo je još desetak minuta veranja i tada smo naišli na začuđujuće širok i nezarašten put kojim smo za dalnjih desetak minuta stigli na prijevoj povrh Dumanske peći. Sad smo znali gdje smo i više ne bi trebalo biti poteškoća s pronalaženjem vrha. Do njega nam je ostalo nešto manje od dvije stotine metara visinske razlike. Puta više nije bilo ali niti granja i žbunja s kojim se treba boriti. Kratak odmor i krećemo strmo uzbrdo. Zašli smo među stijenje i na strminu gdje se treba poslužiti i rukama. Završnih tridesetak metara uspona trebalo je ponekad, kako Rossi piše, ići »čestoputa četveronožke ili niz okomite stiene poledjice«. Iz prepiske s dr. Poljakom nakon našeg uspona doznali smo za njegov neuspjeli uspon na Trovrh: »Čestitam Vam jer ja se nisam uspio probiti na vrh nego kapitulirao sav izgubljen. Zaključio sam da to nije moguće bez mačete. A bilo je i zmija na pretek«.



»Krasote vidika«

Konačno smo izašli na vrh Trovrha (1233 m). Od prijevoja do vrha trebalo nam je četrdesetak minuta. Vrh je stjenovit, ali dovoljno prostran da se smjesti i veća skupina planinara.

Od pogleda s vrha zastane dah. Kud god se okreneš pogled seže daleko. Prepoznajemo brda i doline, autocestu i naplatne kućice, Zir i Velebit, divimo se i uživamo. Zir odavle djeluje kao žir, kao mali stjenoviti brežuljak, i s ove je visine izgubio svu svoju ozbiljnost.

Na vrhu ima i ljudskih tragova: triangulačijski kamen i osušena grana kojom je netko obilježio vrh. I to je sve. Sve je drugo onako kako je to priroda stvorila. Nekad nije bilo tako jer Rossi piše da je stigao »na golu, izrovani i razklimanu glavicu Trovrhe, ukrašenu sa drvenom piramidom«. Iz njegova putopisa nije moguće zaključiti o kakovoj je piramidi riječ. Na vojnim zemljovidima (1:25.000 i 1:100.000), pa i u najnovijem Velikom atlasu Hrvatske⁸ (list 132) Trovrh je označen nazivom Jelovi vrh (1233 m), ali ga pod tim nazivom ne spominju ni Rossi niti Milas. I Mićo iz Komića smatra da je to pogrešan naziv pozivajući se pri tom i na svoje pretke. Neprilika je i to što u Ličkom sredogorju ima još nekoliko Jelovih vrhova (jedan je npr. sjeverno od Donje Ploče visok 988, a drugi južno od Gornje Ploče visok 1176 metara). U okolini Trovrha nalaze se, prema vojnim zemljovidima, još i vrhovi Komača, Kuk, Šiljasti vrh i Kuk od Malih Dolaca, a malo južnije Gostuša, Vršić, Kuk, Vršak Dujin, Čardak i Mali Komić, svi viši od 800 metara.

Pokazalo se da je Hrvojev »stari« način snalaženja bio dobar. Kad se pogleda GPS zapis može se vidjeti da smo iz Komića na vrh došli najkraćim, iako ne i najudobnijim putem. Darkov GPS je stanovito poštovanje zasluzio tek na vrhu jer tu nije moglo biti dvojbe pokazuje li mjesto na kojem se doista nalazimo.

Na vrhu smo dobar sat vremena uživali, odmarali se i fotografirali. Zoran se prisjećao svog uspona prije skoro četvrt stoljeća, a svi smo uživali u vidiku i trenutku. Užitak su kvarili jedino grčevi koje je u desnoj nozi počeo osje-

ćati Hrvoje. To je na ovakovom terenu mogla postati ozbiljna neprilika pri silasku. Odmor je ipak pomogao pa su grčevi na silasku bili manji i podnošljivi.

Vraćali smo se putem na koji smo naišli neposredno ispod prijevoja. Pretpostavljali smo da vodi u zaselak Pavlice, iz kojeg ćemo onda poprijeko do Čurčića i našeg automobila. Put je bio širok i bez granja pa smo zaključili da bi se tim putem bilo mnogo brže uspeti od onog kojim smo se mi uspinjali. Tek pri kraju puta, zadnjih petstotinjak metara, put je odjednom ponovo nestao u žbunju i granju pa se opet trebalo probijati. U zaselku Pavlice u koje smo se spustili, sve su kuće ruševine i nema stanovnika. Do Čurčića smo došli poprijeko, preko livada, slijedeći stupove s električnim vodovima. Hrvoje je vratio cipele i zahvalio se domaćinu uz prikladan poklon, pa smo krenuli prema Zagrebu. Uz okruglu na postaji u Ziru i još jedan pogled na južne padine Trovrha, stigli smo zadovoljni i puni dojmova u Zagreb.

Vrijedi se popeti na Trovrh. Netaknuta priroda i vidik s vrha nadoknadit će namjerniku sav trud i obogatiti ga za još jedan nezaboravan doživljaj. Uz to, zbog neoznačenih i zapuštenih staza, izlet na taj vrh je mala planinarska pustolovina.

Kako doći na Trovrh

Trovrhu je najjednostavnije prići s izlaza Gornja Ploča na auto-cesti Zagreb – Zadar, odakle treba prema Udbini 9,6 km do sela Opatića. Tu treba skrenuti desno 3 km do zaselka Čurčići u selu Komiću, na što upućuju i smjerekazi. S krajnjeg južnog dijela Čurčića treba pronaći početak nekog od zaraštenih i zapuštenih putova. Ako nema nikoga tko zna pokazati početak puta, vjerojatno je jednostavnije pješice otići do zaselka Pavlice i tamo kod ruševnih kuća pronaći put u šumi. Taj je put prohodniji od putova iz Čurčića. Bez odmora i bez lutanja, za uspon do vrha treba približno dva sata. Izlet na Trovrh nije za neiskusne planinare!

Zahvaljujemo dr. Željku Poljaku što nam je skrenuo pozornost na zanimljive povjesne i zemljopisne podatke i njihove izvore.

⁸ Veliki atlas Hrvatske, Mozaik knjiga, Zagreb, 2002.

Ilovik – mali otok za veliki odmor

Što Ilovik nudi planinarima

Vanja Radovanović, Zagreb

Jedna od ne osobito značajnih, ali ipak vječnih tema za raspravu među planinarima jest pitanje gdje je granica između šetnje i planinarenja, šetnice i planinarske staze, »običnog« i planinarskog izleta. Naravno, nema čvrste granice, niti postoji razlog zbog kojeg bi ona morala postojati. Svatko je određuje sam na temelju svoga vlastitog doživljaja, iskustva i mnogih drugih činitelja. Ono što je za ikusnog planinara u kondiciji tek šetnja, za čovjeka u zrelim godinama ili pak za malo dijete može biti i te kako naporan izlet. Često sam čuo omalo-važavajuća mišljenja o markiranim planinarskim putovima koji ne dosežu »ni 500 metara nadmorske visine!« Taj »visinski faktor« za me uopće nije bitan, mnogo mi je draža i »plani-

narskija« staza koja vodi kroz lijep prirodnji ambijent na 100 ili 200 metara iznad mora nego markirana makadamska ili čak asfaltirana cesta na 1500 metara, no, kao što već rekoh, sve ovisi o osobnim sklonostima pa zato govoreći o tom pitanju rado upotrebljavam poznatu uzrečicu: »Neka cvjeta tisuću cvjetova!«

Sada ću vam s velikim zadovoljstvom predstaviti vrlo lijepo odredište, koje pruža mnogo zanimljivosti i prirodnih ljepota, s nekoliko markiranih staza, iako ni jedna od njih ne doseže ni 100 metara nadmorske visine – to je otok Ilovik.

Otoci nisu nepoznati kao planinarski ciljevi. U posljednje vrijeme mnogo njih dočekuje sve veći broj posjetitelja, a s time se iz godine u go-

Selo Ilovik – u daljini planina Osorščica na Lošinju

VANJA RADOVANOVIC





VANJA RADOVANOVIC

Uskršnja procesija na Iloviku

lansiran prije mnogo godina i koji potpuno zasluženo nosi, te po dobro posjećenom sidrištu koje se nalazi između naselja Ilovika i susjednog otoka Sv. Petra. Uz njega je pak vezana i treća zanimljivost, zbog koje je Ilovik već više puta ulazio u novinske članke i TV-reportaže. Naime, na otoku nema groblja pa se svi premisnuli stanovnici pokapaju na groblju na otoku Sv. Petru, gdje je nekad bio samostan. Tako sve Ilovičane nakon završetka života čeka posljednja vožnja brodom do konačnog utočišta. Također vrijedi spomenuti da na Veliki petak otočani priređuju nadasve neobičnu procesiju: sa sumrakom se u selu gasi javna rasvjeta, pale se stotine baklji (»smokvjenčići«, kako ih тамо zovu) i povorka kreće na svoj put kroz selo s raspelom na čelu, u mističnom ozračju koje priziva srednji vijek.

Što se otočne prirode tiče, a to je ono što nas planinare ipak najviše zanima, Ilovik je

Otoci nisu nepoznati kao planinarski ciljevi. U posljednje vrijeme mnogo njih dočekuje sve veći broj posjetitelja, a s time se iz godine u godinu povećava i broj markiranih staza

dinu povećava i broj markiranih staza. Listu tih »planinarski otkrivenih« otoka predvode oni najveći, koji su već dugi niz godina »općepriznati« planinarski ciljevi (Brač, Lošinj, Cres, Rab, Krk, Hvar...), no sve je veći broj onih srednje veličine (Pašman, Ugljan, Mljet...), pa i manjih (Iž je uz markacije čak imao i svoju planinarsku kuću nadomak moru!), koji se mogu ponositi markiranim planinarskim stazama. Ilovik je trenutačno možda i najmanji otok na našoj obali koji se može pohvaliti planinarskim markacijama.

Ilovik je malen otok, površine samo 5,8 km² (u »prijevodu«: s kraja na kraj možete ga prijeći pješice u samo 45 minuta!), s jednim, istoimenim naseljem, u kojem stalno živi oko 70 stanovnika (ljeti se taj broj poveća na oko 300). Brodom i katamaranom povezan je s Malim Lošnjem jednom do dvaput dnevno. Na otoku nema automobila niti cesta i jedina su prijevozna sredstva traktorići. U selu se uz jednu trgovinu nalaze i četiri gostionice te pošta. Otok je najpoznatiji po sloganu »otok cvijeca«, koji je

brežuljkast. Najviši vrh je Did, visok 92 metra, a za njim slijede vrhovi Vela Stroža (91 m), Kuozjarina (84 m) i Mala Stroža (77 m). S njih se pružaju vrlo lijepi vidici na okolicu, od otoka Lošinja na sjeveru pa do Raba, Paga (iza kojih se za bistra vremena vidi i Velebit), Oliba, Silbe i Suska. Zapadni dio vidokruga ispunjava otvorena pučina jer s te strane nema nikakva kopna sve do talijanske obale. Vrijedi spomenuti i bujnu otočnu floru – u proljeće je sve puno rascvalih mlječika i ciklama, a poslije slijedi žutika... U to su doba godine i mnogobrojna stabla limuna u dvorištima puna plodova. Što se tiče otočne faune, na otoku je mnogo ptica (često se čuju fazani!). Vrlo se često vide i gussterice, a oni pozornoga pogleda mogu uočiti i macakline, najčešće na fasadama starih kuća.

Posebna su zanimljivost otoka, kojoj i planinari teško mogu odoljeti, lijepе uvale i plaže. Najveća je, najljepša i najpoznatija pješčana plaža Paržine koju, uz mnogo lijepog pijeska i nešto hladovine ispod borova, karakteriziraju i debele naslage morske trave što je izbacuje

more. Ta trava ne ometa kupanje, dapače pruža mogućnost ugodnog izležavanja, a djeci priliku za nesvakidašnju igru. Pored Paržina tu su još i plaže u manjim uvalama Parknu, Mala Draga, Velika Draga i Sićadrija.

Od ostalih zanimljivosti vrijedi pogledati župnu crkvu sv. Petra, zatim kapelicu uz glavni put prema Paržinama, ostatke ranosrednjovjekovne crkve sv. Andrije iznad uvale Sićadrija, a zatim slijede i malo neobičnije, novije zanimljivosti: na vrhu Didu nalaze se ostaci vojnih instalacija talijanske vojske iz doba između dva svjetska rata, kad je otok pripadao Italiji (bunker s podzemnim hodnikom, topovsko postolje, ruševni ostaci manje zgrade). Na putu prema uvali Parknu nalaze se ostaci zgrada također iz tog doba, a u samoj se uvali nalaze ostaci skladišta JNA s podzemnim prolazima. Posljednja je zanimljivost da je uz mnoštvo ovača na otoku, u trenutku mog posjeta s obitelji,

Iako nije visok, Ilovik je prilično brežuljkast. Najviši vrh je Did, visok 92 metra, a za njim slijede vrhovi Vela Stroža (91 m), Kuozjarina (84 m) i Mala Stroža (77 m) – svi odreda dobri vidikovci

VANJA RADOVANOVIC



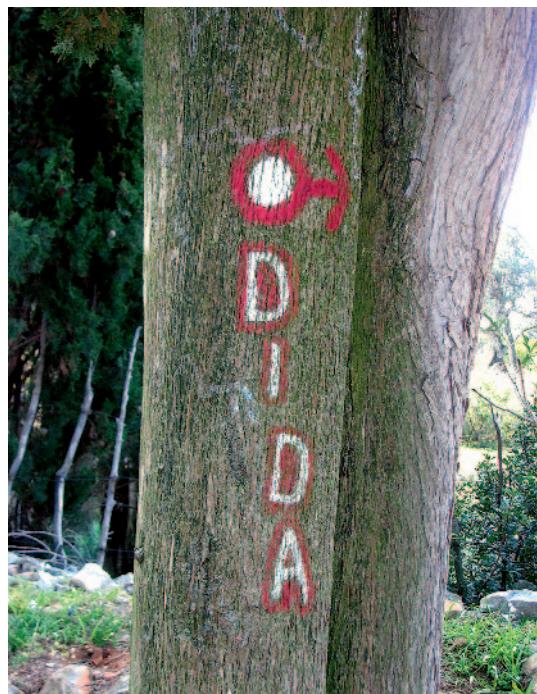
Bunker na Didu

živio i jedan noj, točnije nojica, koju se moglo pogledati i izbliza, šećući se po stazama u zaledu sela – djeca su bila oduševljena!

Ipak, možda je glavna vrijednost, ono po čemu svaki posjetitelj pamti posjet Iloviku, njegov mir. Mir i priroda. Čovjekova je prisutnost na ovome otoku u velikome skladu s prirodom, nema one drugdje već uobičajene buke, gužve ni prometa. Ilovik je oaza spokoja u sadašnjem bučnom i užurbanom svijetu i to treba cijeniti i čuvati.

Prijevoz do otoka moguć je brodskom linijom Mali Lošinj – Unije – Susak – Ilovik – Mali Lošinj (plovidbeni red pogledajte na Jadrolinijinoj web-stranici <http://www.jadrolinija.hr/pdfs/310.09.hr.pdf>) i katamaranskom linijom Rijeka – Cres – Martinščica – Unije – Susak – Ilovik – Mali Lošinj (na linku <http://www.jadrolinija.hr/pdfs/9308.09.hr.pdf>). Plovidbeni red na tim linkovima vrijedi samo ljeti, inače se primjenjuju drugi plovidbeni redovi, također vidljivi na Jadrolinijinoj web stranici.

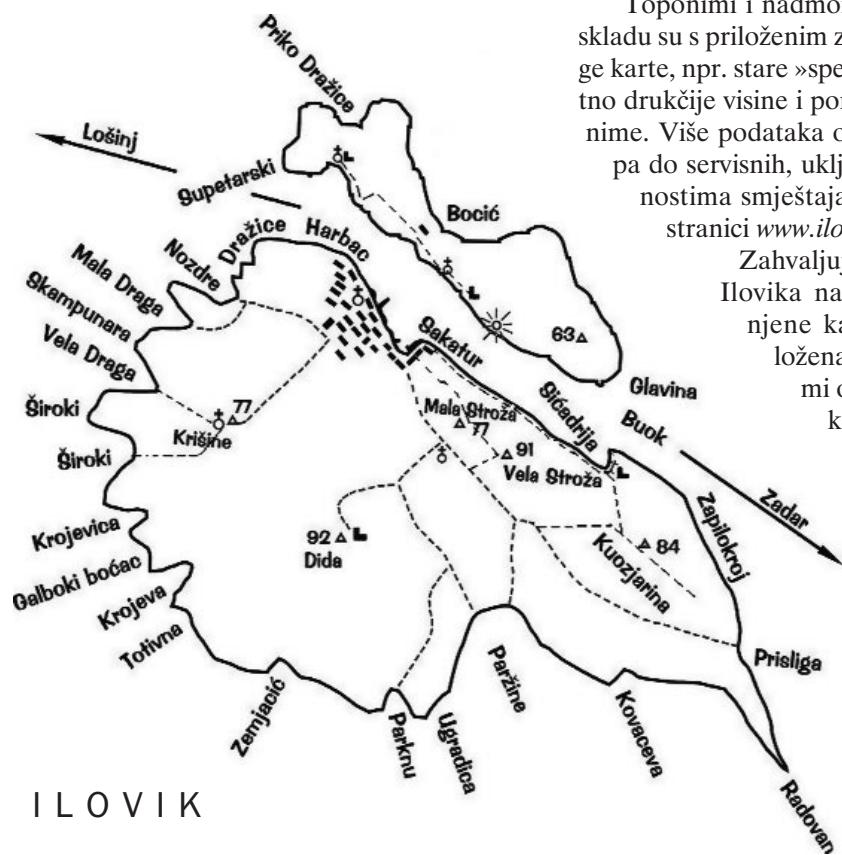
VANJA RADOVANOVIC



Planinarska markacija prema najvišem vrhu otoka



Staza za Paržine



Na otok se može doći i iz uvale Mrtvaška na krajnjem jugu Lošinja (do uvale vodi asfaltna cesta iz Malog Lošinja), odakle je do Ilovika samo desetak minuta plovidbe gliserom ili brodićem (prijevoz je moguće dogovoriti telefonom).

Uz ovaj članak nalazi se nekoliko prijedloga za izlete i šetnje. Pojedinačnim opisima staza dodani su i svi potrebni podaci. Zajedničko je svim opisanim stazama to da je obilazak moguć i u običnoj čvrstoj sportskoj obući ili u sandalama za trekking, ali ne i u običnim sandalama ili obući koja ne drži čvrsto nogu, jer su sve staze kamenite i prilično kvrgave (iznimka su dvije staze između naselja Ilovik i uvale Paržine, koje su najbolje uhodane i bez mnogo kamena). Valja istaknuti da nigdje na otoku, osim u naselju, nema vode niti ugostiteljskih objekata te da je zbog opasnosti od požara na otoku zabranjeno loženje otvorene vatre.

Sve su staze označene planinarskim markacijama (uz pomoć lošinjskih planinara) i natpisima na najvažnijim mjestima.

Toponimi i nadmorske visine u opisima u skladu su s priloženim zemljovidom. Neke druge karte, npr. stare »specijalke«, navode neznačno drugačije visine i ponešto izmijenjene toponime. Više podataka o otoku, od geografskih pa do servisnih, uključujući i one o mogućnostima smještaja, može se naći na web stranici www.ilovik.hr.

Zahvaljujem se Sabini Simićić s Ilovika na dozvoli za korištenje njene karte koja je ovdje priložena te na podacima koji su mi olakšali boravak na otoku i koristili pri pisanju ovoga članka.

Pješački putovi na
otoku Iloviku
Zemljovid: Sabina
Simićić

PRIJEDLOZI ZA ŠETNJE PO ILOVIKU

1. Naselje Ilovik - uvala Paržine

Dužina hoda: oko 20 minuta.

Karakteristike. Ugodna i dobro uhodana staza, bez mnogo hlada. Uvala Paržine najpoznatija je i najbolja plaža na otoku, s pješčanom plažom i dnom. Posebno je pogodna za djecu, zbog blagog nagiba dna.

Opis. Iz sela krenite na jug (putokaz pored spomen-ploče uz lučicu) betoniranim stazom do kapelice (kod nje se nadesno odvaja staza za Did te uvalu Parknu, dok za Paržine treba nastaviti ravno). Slijedi široka, uhodana staza, od koje se nakon otprilike 10 minuta hoda nalijevo odvaja staza prema Radovanu i uvali Sićadriji (natpisi na suhozidu). Od tog je raskrižja još samo nekoliko minuta hoda do uvale.

Vrijedi spomenuti da je iz Paržina do naselja moguće doći i drugom stazom, koja se može upotrijebiti za povratak. Na Paržinama treba uočiti malu ruševnu betonsku konstrukciju (veličine 1 – 2 m²) na zapadnoj strani uvale, iza koje počinje široka i ugodna staza. Nju treba slijediti ravno sve do naselja. Nakon 5 minuta hoda od nje se lijevo odvaja uhodana stazica za uvalu Parknu. Nakon dalnjih 10 minuta stazu sijeće markacija za vrh Did, a nakon još 5 minuta stiže se do naselja.

2. Naselje Ilovik – rt Radovan

Dužina hoda: oko 45 minuta.

Karakteristike. Ispočetka ugodna i dobro uhodana staza postaje sve uža. Većim je dijelom izložena suncu. Utočište u hladu moguće je potražiti kod uvale Prisliga. Staza je pomalo jednolična i vjerojatno najmanje zanimljiva od svih opisanih. Kod uvale Prisliga nalazi se stara žičana ograda koju je uz malo spremnosti moguće zaobići i doseći sam rt. Ogradu je jednostavnije zaobići po zapadnoj obali, ali je hod uz obalu jednostavniji po istočnoj strani. Sa samog rta pruža se zanimljiv vidik na okolicu i stijene koje ga okružuju. Uvala Prisliga nije ugodna za kupanje, ali je dvije minute dalje, s druge obale, neimenovana uvalica koja je mnogo ugodnija jer pruža odmor na naslagama izbačene morske trave.

Opis. Iz sela na jug stazom za Paržine oko 15 minuta do natpisa na suhozidu koji upućuje lijevo. Nakon dalnjih 10 minuta hoda po širokoj stazi dolazi se do odvojka koji preko grebena vodi prema uvali Sićadriji, dok staza za Radovan vodi ravno, slijedeći betonske stupice instalacija. Do uvale Prisliga slijedi još oko 15 minuta jednolična hoda po ravnoj stazi. S nje se može pokušati prolaz oko ograde prema samom rtu (još 10 minuta hoda) ili pak skrenuti desno stazi-



VANJA RADOVANOVIC

Prevlaka kod Radovana

com kroz otvor u suhozidu prema bezimenoj uvalici na drugoj obali. Do nje je samo 2 – 3 minute hoda, a od nje je i lakši prolaz oko ograde prema rtu.

3. Naselje Ilovik – vrh Mala Stroža – vrh Vela Stroža

Dužina hoda: 15 minuta do Male Strože, zatim još 5 minuta do Vele Strože i još 5 minuta do staze za Paržine.

Karakteristike. Staza se uspinje izravno na brdo. S vrhova se pruža vrlo lijep vidik na otok i okolicu, još lijepši nego s Dida. Na vrhovima se još mogu naći stabla divljih maslina. Prema pričanju mještana, od njihovih se plodova proizvodilo ulje za liturgijske potrebe.

Opis. Od spomen-ploče u lučici lijevo uz obalu do pekare, uz pekaru betonskom stazom i nakon nje ravno uzbrdo slijedeći markacije. Stazu nisam prošao već je opisana prema podacima što su ih dali mještani.

4. Naselje Ilovik – uvala Sićadrija

Dužina hoda: oko 30 minuta, a s obilaskom ruševina crkvice i povratkom preko grebena kružnom stazom sat i 15 minuta.

Karakteristike. Ispočetka široka staza »lungo mare«, koja se pretvara u usku stazicu preko kamenja. Odsjek od uvale prema grebenu je najzahtjevniji (iziskuje i malu pomoć ruku!), no i najljepši od svih ovdje opisanih staza. Osobitu zanimljivost pruža gotovo prašumski ugodaj zaleda uvale Sićadrije kroz koji se staza penje prema grebenu. Plaža u uvali Sićadriji dobra je za kupanje, no ne tako lijepa kao ostale navedene plaže.

Opis. Od spomen-ploče u lučici lijevo uz obalu betoniranim stazom. Nakon posljednjih kuća betonsku stazu zamjenjuje širok zemljani put koji se nakon

10 minuta hoda pretvara u usku stazicu. Do uvale slijedi još 10 – 15 minuta hoda vijugavom stazicom, dijelom uz obalne stijene, dijelom kroz makiju (staza je očišćena). Na južnoj je strani uvale natpis u stijeni koji upućuje na petminutni uspon prema ostacima crkve sv. Andrije (lijep vidik prema naselju). Nastavak staze prema grebenu vodi u zaleđe uvale, prvo ravno kroz grmlje, zatim strmije kroz borovu i mješovitu šumu. Nakon prelaska grebena treba slijediti najugaženiju stazu kojom se stiže do staze od Radovana. Njome treba desno prema stazi od Paržina i dalje njome desno prema naselju.

5. Naselje Ilovik – uvala Nozdre – uvala Mala Draga

Dužina hoda oko 25 minuta do Nozdre, dodatnih 10 minuta do Male Drage.

Karakteristike. Uska staza između suhozida, mjestimice zarasla u grmlje, no prohodna. Uvala Mala Draga vrlo je lijepa i odlična za kupanje.

Upozorenje. Prijelaz obalom između Male Drage i Nozdre nije moguć bez plivanja, zbog stijena neposredno prije Nozdre.

Orijentacija je jednostavna. Staza je uzorno markirana planinarskim markacijama.

Opis. Od crkve u središtu naselja treba slijediti markacije koje vode uličicama stalno blago udesno. Nakon izlaska iz naselja stazom između suhozida, prvo širokom, a zatim sve užom. Staze su pomalo zarasle, no moguć je prolaz bez poteškoća. Nakon 15 – 20 minuta hoda je raskrije (natpis na suhozidu!), odakle je desno 5 minuta do uvala Nozdre, a lijevo oko 10 minuta do Male Drage.

6. Naselje Ilovik – uvale Vela Draga i Široki

Dužina hoda oko 30 minuta.

Karakteristike. Uvala Vela Draga ima šljunčanu plažu, pjeskovito dno i hladovinu borova i prikladna je za kupanje, dok je Široki nešto više divlja i kamenita, no kupanje je moguće.

Opis. Od crkve u središtu naselja stazom koja vodi do škole, dalje se penje preko otočnog grebena i razdvaja kod male kapelice. Stazu nisam prošao, nego je opisana prema podacima što su ih dali mještani.

7. Naselje Ilovik – vrh Did

Dužina hoda oko 30 minuta.

Karakteristike. Ispučetka široka staza, koja se postupno pretvara u usku kamenitu stazicu. S vrha je lijep vidik, a zanimljivo je pogledati i ostatke građevina (bunker, topovsko postolje) iz doba Italije. Za ulazak u bunker potrebna je rasvjeta (nisam je imao pa ne mogu opisati unutrašnjost). Ulaz je na vlastitu odgovornost!



VANJA RADOVANOVIC

Opis. Iz sela na jug stazom za Paržine, kod kapelice desno za markacijama. Nakon kojih 300 m siječe stazu Paržine – naselje, a nakon još toliko staza za Did skreće oštro lijevo (desno je moguć povratak prema naselju). Dalje je potrebno samo pažljivo slijediti markacije. Slijedi jedno oštro skretanje udesno, a zatim drugo uljevo na samome grebenu, odakle je još 2 – 3 minute do vrha s ruševnom betonskom kućicom, bunkerom i topovskim postoljem. Ulaz u bunker, do kojeg se dolazi podzemnim hodnikom, nalazi se otprilike 20 metara iza kućice.

8. Naselje Ilovik – uvala Parknu

Dužina hoda oko 30 minuta.

Karakteristike. Ispučetka široka staza postupno se pretvara u usku kamenitu stazicu. Uvala slovi kao dobro kupalište, a u njoj se nalaze i ostaci skladišta iz doba JNA. Uvala je predviđena i za boravak kućnih ljubimaca, što je i označeno natpisom.

Opis. Iz sela na jug stazom za Paržine. Kod kapelice desno za markacijama prema Didu i na prvom raskriju nakon 300 m lijevo prema Paržinama. Nakon 10 minuta hoda, na prvom većem raskriju, stazom koja se odvaja blago desno. Staza nakon nekoliko minuta dovodi do ruševina talijanskih vojnih objekata. Valja proći između njih i nastaviti ravno stazicom koja postaje sve uža i zaraštenija (prolaz je moguć bez teškoća). Nakon dalnjih 10 minuta opet je raskrije, gdje valja ići ravno. Lijevo je put kojim se za 5 minuta može doći do obale, po kojem je lak povratak do Paržina. Uz ostatke vojnih objekata nalaze se i razgrani podzemni hodnici. Za razgledavanje je potrebna rasvjeta. Ulaz je na vlastitu odgovornost, a mještani savjetuju da se ponese i svijeća. Ako se plamen ugasi, znači da nedostaje kisika (uglični monoksid?) i tada je potrebno čim prije izaći.

Mogu li zapaliti vatru?

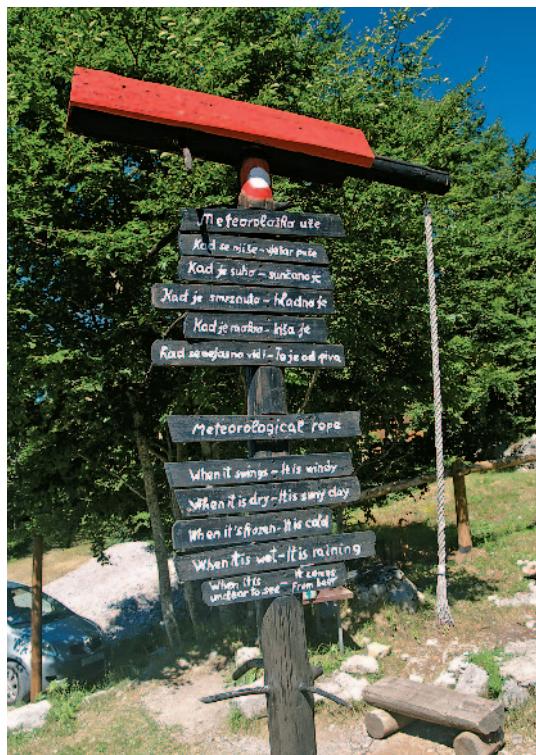
Ivan Hapač, Sveta Nedelja

»Kad si se rodio, plakao si,
a svi su se oko tebe smijali,
živi život tako da umreš s osmjehom,
i onda će svi oko tebe plakati.«

Planinarska kuća na Velikom Alanu, na razmeđi sjevernog i srednjeg Velebita, ljeti služi kao spavaonica mnogim planinarkama. U nju dolaze umorni, oznojeni, gladni i žedni, ali uglavnom veseli. Mi dežurni nastojimo im osnažiti to veselje raznim sitnicama: nekim igrama koje čekaju one spremne na igru, knjigama iz priručne knjižnice, kartama, ali i sitnim šalama. Mnoge od njih osmislio je Krešo, pa ste tako možda i sami bili oduševljeni poklonjenim prešanim škorpionom u prigodnoj ambalaži ili nazivima skupnih spavaonica, kao

što su »Snjeguljica i sedam patuljaka«, »Veliki Alan«, »Predsjednička soba«, »Soba s pogledom na more« ili nazivom »Hilton« na poznatom alanskom poljskom WC-u, koji ima i svoj putokaz s daljinicom »od trideset sekundi do dvije minute« (ovisno o tome kolik je pritisak). Radi sigurne prognoze postavili smo meteoroško uže s vrlo »točnim prognozama«. Neki su gosti, s ručnikom prebačenim preko ruke i pri borom u toaletnoj torbici, uvjereni tražili ku paonicu i tuš da bi se, znojni od puta, istuširali, pa smo ih odvodili do tuša iza kuće s dvije šalice





Meteorološko uže na Velikom Alanu

vode – tople i hladne, a tamo ih je čekalo i »uputstvo za upotrebu«. Pa i »prva leteća sjekira«, učvršćena iznad vrata sobe dežurnih, dio je simpatičnih događaja iz vremena provedenog u kući. O tome vam mnogo više može reći jedan od dežurnih - simpatični Štef.

Vatra

Sve te šale, smijeh i pjesme kojima se dočekuju gosti pridonose tome da se ljudi opuste i uživaju. No, ponekad i posjetitelji sami, spontano, naprave male »igrokaze«, koji nam pri prepričavanju natjeraju smijeh na lice, a u oči suze od smijeha.

Započinjemo pitanjem iz naslova ovog članka i jednom od šaljivih dogodovština kakve doživljavamo za vrijeme dežurstava u planinarskoj kući »Alan«. Nije smješno pitanje gosta može li i smije li ujutro umjesto nas naložiti peć (pa naravno da može?!), već razlog zbog kojeg smo ujutro zatekli kuhinju svu u dimu.

Znate li kako izgledaju dobre stare peći na drva? Imaju ložište, ispod njega ladicu za pe-

peo, desno od njih najveći otvor – pećnicu i gore, naravno, ploču na kojoj spremamo sve ono što smo ponijeli za jelo. Ali, odakle tolik dim kad smo prije dva dana temeljito očistili peć?! I onda saznamo uzrok »mogle« u kuhinji: čovjek je ustao ranije i potaknut iskonskom željom da zapali vatru napravio sve kako treba: stavio je papir, sitno suho granje, pa malo krušnije granje i to zapalio. Začuđeno nas je pitao: »Ne znam zašto se toliko dimi?« Sve je zaista dobro uradio, osim što vatru nije zapalio u ložištu, nego u – pećnicu! Naravno, nikome iz njegova društva nismo ispričali njegovu jutarnju dogodovštinu, a on je stekao korisno iskustvo.

Mislili smo da će to ostati jedinstven događaj te vrste, no prevarili smo se, jer nam je prije nekoliko godina naslovno pitanje postavio drugi gost, ali je uzrok dimu bio drugačiji. Čovjek je pronašao pravo mjesto u peći gdje treba zapaliti vatru, ali je i on sav uznemiren pitao zašto ne može zapaliti vatru.

Pogledali smo u ložište i u njemu našli samo velike cjepanice. Predložili smo mu da još jednom pokuša upaliti vatru kako bismo utvrdili razlog njegova neuspjeha i tada nam je postalo jasno. Zapalio je šibicu i stavio je ispod cjepanice(!) kako bi je zapalio. Toga jutra naučio je nešto novo.

Ljudi iskonski vole vatru. Neki je vole zapaliti, drugi samo održavati, a neki samo gledati. Mali planinari, gradska djeca, često traže da se otvori ložište kako bi mogli netremice, ozarena lica i razvučenih usana, velikim razrogačenim očima gledati u čaroliju vatre. Danas je još samo ponegdje mogu vidjeti.



Vatra u peći



Velik broj »kuhara« ili »kuharica« planinara zna pripremiti dobar obrok. To vidimo po reakcijama konzumenata i njihovu hvaljenju pripremljenog jela. Ali mladi ljudi, a ponekad i stariji, s uvriježenim navikama, znaju desetke minuta stajati kraj peći, miješati svoje jelo, kušati je li gotovo i tek kad im se učini da sve to predugo traje, znaju nas onako dok prolazimo upitati: »Zar ova peć ne može malo jače grijati?« Vrlo su iznenadeni kad im objasnimo da u ložište ponekad treba staviti i koji komad drva(?) Jelo je nakon toga brzo gotovo, obično je izvrsno, jer su, ne namjerno, jelu dodali najbolji začin – glad onih koji čekaju svoj obrok.

Divlji medvjed

Ne očekujemo da svi znaju sve. Neki na primjer žele cijepati drva, premda ih na to ne tjera prijeka potreba. Nama velika pomoć, a njima veselje. Ponekad se »usluga« vrlo brzo naprasno prekida zbog krive putanje odsječene grane. Srećom, dosad nije bilo ozbiljnijih posljedica, no bilo je oguljenih nosova, ogrebenih lica i podljeva na potkoljenicama jer je to mnogima od njih bio prvi pokušaj cijepanja drva. Poslije malo šepaju, koriste se priručnom lekarnom i primaju »ozbiljne« savjete svoga društva o načinu obavljanja te zamršene djelatnosti. Djelatnosti koja u urbanim sredinama postaje pomalo bespotrebna.

Jednom je prilikom došao u kuću planinar, sav zadihan, znojan, sa strahom u očima, ali nije stigao po stazi, kraticom od Premužićeve, nego nekako nespretno, iz šume. Pomislili smo da se možda sjurio ravno nizbrdo, no iz isprekidanog

monologa shvatili smo da je došao iz podnožja, iz smjera Turskih vrata. Na naše pitanje kako iz tog smjera, još uvijek bez smješta na licu, objasnio je da je neposredno prije dolaska do ţičare na vrhu uzvisine vidi medvjeda pa ga je

ALAN ĆAPLAR



Detalj iz alanskog botaničkog vrtića - Čizma obična



ALAN ČAPLAR

Prilaz do alanskog »Hiltona« s važnom obavijesti
(slobodno/zauzeto)

potiho i u velikom luku zaobišao. Bio je sav sretan »...jer ga medo nije niti video!« Pitao je smuca li se često medvjed tim prostorom i tako blizu kuće i tek kad je video smiješak na našim licima, nešto mu je počelo biti sumnjivo. Pokazali smo mu našeg »manekena« na horizontu prema moru, koji još uvijek pozira na istom mjestu i utješili ga da on nije jedini koji je onako umoran i znojan bio u strahu od siluete našega drvenog »divljeg medvjeda«.

Neobično odjeveni planinari

Stijene i vrhovi toga dijela Velebita očaravajuće djeluju kada ležite na plaži u Stinici, malom naselju kraj Jablanca. Često se i sami, kada skoknemo do mora, u nabavku i radi kupanja na brzaka, divimo tim očaravajućim vreltim i impozantnim stijenama. I tako jednog dana, gledajući kroz prozor dnevnog boravka, spazimo još prilično daleko od kuće, a iz smjera mora, čudno odjevene planinare. Bez ikakve naprtnjače, polagano su se primicali kući.

Nismo bili previše zainteresirani, a niti iznenadjeni, jer posjetitelji vrlo često znaju ostaviti svoje prijevozno sredstvo koji kilometar niže. Dođu prošetati do planinarske kuće da se malo usput rashlade od morske vrućine. Ovi baš i nisu bili takvih namjera, a kad su došli bliže, vidjeli smo da su to dvojica mladića, doista vrlo neobično odjevena. Naime, bili su odjeveni u pidžame i nisu imali nikakve prtljage. Vidno umorni, došli su do nas i prvo utažili žđ (stigli su usred ljetnog dana), a odmah nakon toga rekli su, vrlo ozbiljni, da su nekoliko kilometara niže na cesti ostavili svoje dvije djevojke te da su se ovamo uputili po pomoć. Autom smo otišli po djevojke. I one su bile u pidžamama te očito iscrpljene jer su odmah ispile svu vodu koju smo im donijeli.

Tek kad su došli u kuću i malo se smirili, saznali smo kakav je bio njihov plan. S plaže su gledali Velebit i jednoga su dana, u trenutku dosade i ne pitajući nikoga, krenuli gore u planinu. Budući da je bilo vruće, a jedina odjeća koju su imali bili su kupaći kostimi, ponijeli su sa sobom i pidžame jer su namjeravali u planinarskoj kući i prespavati. Kad su se popeli na veću nadmorsknu visinu, na kojoj je temperatura bila petnaestak stupnjeva niža, postalo im je hladno pa su obukli jedino što su imali – pidžame. Nismo se smijali odmah, niti jako, već smo ih počeli zadirkivati tek predvečer, kada su se malo okrijepili i osjetili prijateljsko okruženje. A tada su i sami shvatili da kuća i nije tako blizu mora kako su mislili.

Nikad dovoljno vremena da upijemo sve ljepote Velebita, te nama tako drage planine. Nikad previše umora da se ne bismo mogli namisljati dogodovštinama i šalama. Znamo jedino da će nam u sjećanju ostati prostranstvo velebitskih livada, vidici s njegovih vrhova, prijatelji i slučajni posjetitelji s kojima smo podijelili dojmove proteklog dana. I svakako smijeh, smijeh bez stresa, pa makar ponekad bio i na naš račun.



Važan putokaz

Oko Kleka čarobnoga

Miljenko Pavešić, Ogulin

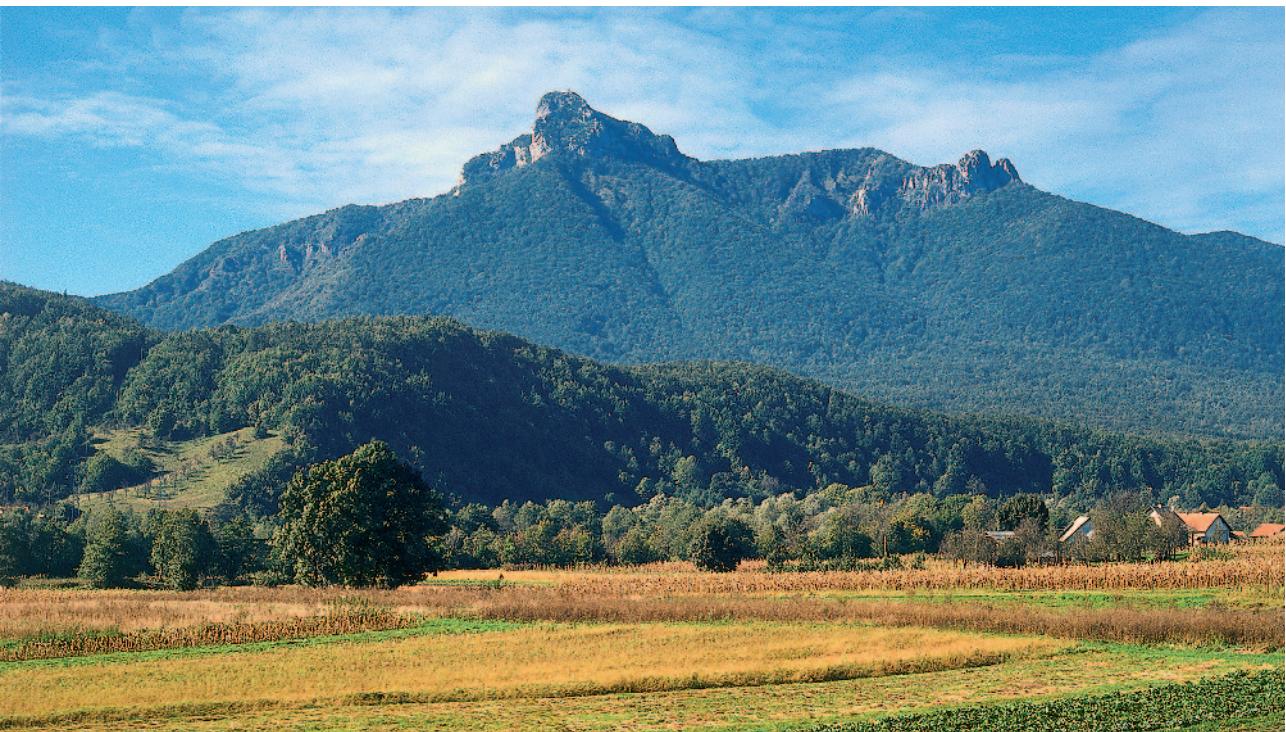
Klek (1181 m) je slikovita planina kod Ogulina, ponešto izdvojena iz masiva Velike Kapele kojem pripada. U njenoj blizini nema vrhunaca koji bi s ikoje strane ometali veličanstven pogled na nju i isto takav vidik s nje. Unatoč nevelikoj visini u odnosu na Ogulinsko polje (oko 300 m), doima se znatno višom nego što stvarno jest. Svojim oblikom, koji podsjeća na čovjeka u ležećem položaju s pomalo skvrćenim nogama i uzdignutim stopalima, što su ustvari stijene zvane Klečice (1062 m), i vršnom stijenom koja izrasta u okomitu, 200 metara visoku kamenitu glavu, Klek doista raspaljuje ljudsku maštu. Posebno je dojmljiv i strahopoštovanja vrijedan kada vršnu stijenu prekriju tmasti oblaci u kojima sijevaju munje, a gromovi počnu treštati ogulinskim krajem.

Razumljivo je da narod toga kraja, koji je oduvijek mukotrpno radio da bi osigurao ka-

kav-takav život, nije imao poriva ni vremena da se bespućem penje na Klek i otkriva veličanstvene vizure. Takvi su usponi, osim toga, za rijetke pojedince koji su se možda upućivali na Klek, mogli biti pogibeljni.

Poznati povjesničar i putopisac iz 17. stoljeća Ivan Valvazor opisuje Klek kao istaknut vrh poznat po pričama o klečkim vješticama. Stotinu godina nakon Valvazora tim je krajevima putovao na svome konjiću i francuski učenjak Balthasar Hacquet koji 1782. u svojoj knjizi »*Plantae carniolicae*« spominje da je na Kleku ubrao neke rijetke biljke. Čini se da je on prvi istraživač Kleka. Ipak, vjerojatno nije bio na samom vrhu, što se može zaključiti iz njegove knjige »*Oryctographia carniolica*«, gdje tvrdi da uspon na vrh nije moguć zbog neprolaznih stijena.

Danas se ne može utvrditi tko se prvi uspeo na vrh Kleka. Najstariji poznati spomen o uspo-





nu na vrh jest zapis da se na vrh 1838. popeo saski kralj Friedrich August II., poznati botaničar amater. On je obilazio hrvatske planine u pratinji ogulinskog časnika Josipa Jelačića Bužimskog, koji je 1848. godine postao hrvatskim banom.

O Kleku nema mnogo pouzdanih povijesnih crtica, ali u ogulinskom kraju žive mnoge živopisne legende i pripovijetke o Kleku. Narod uvijek nade rješenje za ono što mu je nedostupno i nepoznato, pri čemu se obilato služi izmišljanjem i prepričavanjem.

Kako je nastao Klek? Narod ogulinskoga kraja zadivljujuće je odgovorio na to pitanje stvorivši legendu da je Klek bio jedan od starih slavenskih bogova. Pomalo se vrtio oko žene Perunove, pa ga je taj silnik počeo goniti. Klek je bježao i sve se više umarao, da bi ga naposljetku na mjestu današnje planine Perun sustigao i strijelom pogodio u nogu. Od umora i boli, a najviše od straha, Klek je pao i skamnio se. Otud lik Kleka kome se vidi glava, skvrčene noge i uzdignuta stopala.

Navodno je od krvi koja je istjecala iz Klekove noge nastao Klečki potok. Taj potok nikada ne presušuje. Ima četiri imena: u vršnom dijelu podno stijene Kleka naziva se Klečki po-

tok, u središnjem dijelu, gusto obrašten šumom bukve, zove se Crni potok, a u donjem dijelu Rakov ili Marin potok. Ulijeva se u rječicu Vitunjčicu. I danas se u njemu mogu vidjeti potocna pastrva i potočni rak. Do sela Turkovića voda u potoku je pitka, što je razumljivo, jer rak i pastrva žive samo u vodama prve kategorije.

Tko želi do središnjeg dijela Klečkog potoka, mora se od doma na Kleku spustiti preko Klečke velike špilje nemarkiranim, ali zadivljujućim spustom u onaj predio koji je gusto obraštao bukovom šumom. Tu potok tvori brojne slapove visoke do tri metra, podno kojih su predvodna jezera. Pravi je užitak prolaziti tuda ljeti, kad ste znojni od napora, pa skinuti sve sa sebe i u onoj prirodi ostati kao od majke rođen, te se prepustiti slapu da vas velikom količinom vode zalijeva i pere, a onda se odmoriti ležeći na šljunkovitoj obali i sanjariti u prekrasnoj šumskoj tišini uz uspavljujući šum slapa.

Narod se kune svim i svačim da je istinita i sljedeća legenda. Klečka se stijena svake stoljetnice otvara. U otvoru stijene nalazi se hrpa dukata, a na njoj spava sklupčana zmija. Nade li se koji hrabar momak i poljubi zmiju, ona će se istog trenutka pretvoriti u prekrasnu djevojku, voljnu da se uda za tog mladića. Hrpa dukata

bit će dakle stogodišnji miraz svakom hrabrom mladiću. I ja sam doživio okruglu narodnu stoljetnicu, ali na žalost nisam više bio mladić, pa nisam ni imao izgleda da se oženim!

Ivanje ili Ivandan, dan svetog Ivana Krstitelja, ima drugačiju povijest, kao nekad iznimani dan u starom slavenskom vjerovanju. Na taj su se dan, o ljetnom solsticiju, palili krijesovi na obližnjim brežuljcima ponad naselja. Momci preskakuju vatru i prave se važni pred djevojkama. Seoske djevojke bacaju cvjetne vjenčice prema vrhu krova kuće koji je od šindre. Od mjesa gdje se vjenčić zaustavi broje se redovi šindre, pa koliko je redova nizvodno, toliko će

bilje uz još neke vrlo škodljive gorske biljke veoma otrovno.

Ali, pripovijedaka ima još. Nisu samo vještice letjele na Klek. Neki je kovač navodno namazao metlu i kolo kolovrata tom istom mašću i tako poletio na Klek, gdje se cijelu noć zabavljao s vješticama. Postoji priča i da je neka baba iz Stativa pored Karlovca noću pretvarala svoga čobanina u konja i na njemu svake noći letjela na Klek. Pa kako je izdržao jadan?

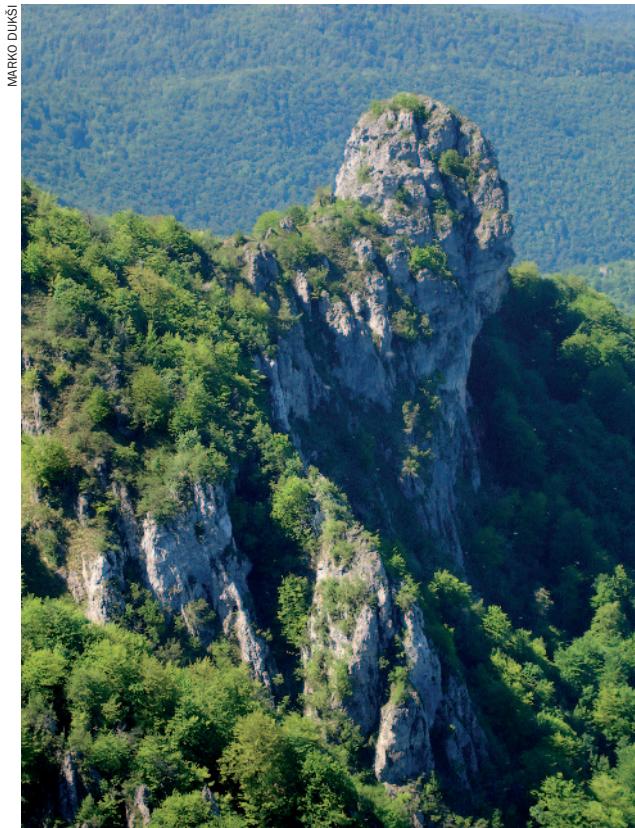
Valvazora su se istinski dojmile narodne pripovijetke o Kleku i vješticama. Detaljno ih je prepričao, pa čak na kraju dodao da je to možda i istina.

O Kleku nema mnogo pouzdanih povjesnih crtica, ali u ogulinskom kraju žive mnoge živopisne legende i pripovijetke o Kleku. Narod uvijek nađe rješenje za ono što mu je nedostupno i nepoznato, pri čemu se obilato služi izmišljanjem i prepričavanjem

godina djevojka još biti neudana. Ako vjenčić padne s krova, djevojka će se već iste godine udati.

No, to je samo jedan dio pripovijesti. Na Ivandan se na Kleku skupljaju vještice iz cijelog svijeta, a stiže i Lucifer, glavni mještar. Gore se pleše vrzino kolo, pjeva se, veseli, sve do jutra. Klekom odzvanja vriska i razliježe se cijelim ogulinskim krajem. Nije čudo da se spominju takvi prizori jer mora da za prve ljetne oluje slika gromova i grdnih oblačina doista sliči vrzinu kolu i paklenskoj zabavi.

Iako su ovo legende, istina nije bila daleko od jezivih priča. U muzeju grada Zagreba postoje sudske spisi o ispitanju takozvanih vještica koje su tu saslušavane. Te su žene pod mukama priznavale da su letjele na Klek i plesale tam s drugim vješticama. Nisu one letjele, već su upotrebljavale vještičiju mast koja se spravlja od naših gorskih biljaka. Recept je sljedeći: uberi se zreli plodovi velebilja (beladone). To su prilično krupne, otrovne crne bobe. Izgnječe se i pomiješaju s maslacem ili svinjskom mašću, a onda se time mažu prepone i pazuha. Ta smjesa izaziva halucinacije, i osoba ima osjećaj da lebdi. Onda ni do vrha Kleka nije daleko. Nije preporučljivo probati jer je vele-



Klečice

Kad se govori o vješticama na Kleku i oko njega, zanimljivo je primijetiti da ne postoje narodni prikazi vještice u ružnome svjetlu. Moglo bi se reći baš suprotno

Pripovijetkama o Kleku nije odolio ni Dragutin Hirc. Evo što je čuo od ljudi ogulinskoga kraja: »Ima ... medju gričem i po planinama i zmija, od kojih se osobito iztiče pepeljuša, ... koju zovu »krunašica« ... Ovu mi je zmiju jedan seljak ovako opisao: »pogana je to zmija, ima široku glavu, na njoj 'čunj' ka svinja i pisasta je.« ... Vukelić Mile iz Vukelićevog varoša ubio je jednu takovu orijašku zmiju, koja je poslije toga živila još tri dana, a kad je iztrunula, imala je rebra ko ovca, a glavu ko govedče... Neki je opet seljak video zmiju kako ide od Klaćnice u Janja goru. Bila je kao greda velika, kao stožina debela...« (što znači da su nekad u ogulinskom kraju doista živjeli veliki guževi, kakvi se sad vide samo uz priobalje, op. M. P.). »Mile Kurteš video je jednom sgodom u uzanom šumskom prodolu, kad je pasao koze, do 100 zmija. Jedna najveća, reče, sigurno bijaše mati i imala glavu ko pašće. Druge manje bile su jednake i kao štap debele.« Toliko bilježi Hirc.

Susjeda pisca ovog članka, Ruža iz Skrada pored Saborskog, ispričala je sljedeću priču. Neka je zmija ujedala blago na pašnjacima i

blago je ugibalo. Ljudi se dadoše u potragu, nađoše zmiju i odsjekoše joj glavu. Međutim i dalje je blago ugibalo. Sljedećom potragom nađoše zmijinu glavu u odbačenom rogu, iz kojeg je i dalje napadala blago. Ruža se kune u sve svece da je to istina.

Kad se govori o vješticama na Kleku i oko njega, zanimljivo je primijetiti da ne postoje narodni prikazi vještice u ružnom svjetlu. Moglo bi se reći baš suprotno. Isto tako, priča se da postoje još i vile planinkinje, lijepе žene obučene u bijele haljine i sposobne letjeti. One rado pomažu ljudima, samo ih ne smijemo slijediti, jer bi se, ako bi bile otkrivene u obitavalištu, ljuto osvetile i gađale progonitelje svojim strijelama.

Često sam bio dežurni u domu na Kleku. U rano jutro, penjući se šumskom stazom kroz jutarnju izmaglicu, video sam kako nešto prolijeće kroz krošnje stabala. Brzo je nestalo i nisam mogao utvrditi što je. Jesu li bile vile, ne znam.

Toliko od mene o čarobnom Kleku – dodjite i doživite barem trun od svega!



Vještice s Kleka zatečene na djelu

Let nad Matokitom

Jasna Žagar, Sesvete

Tako sam umorna. Niz neprospavanih noći ostavio je trag na tijelu i u duši.

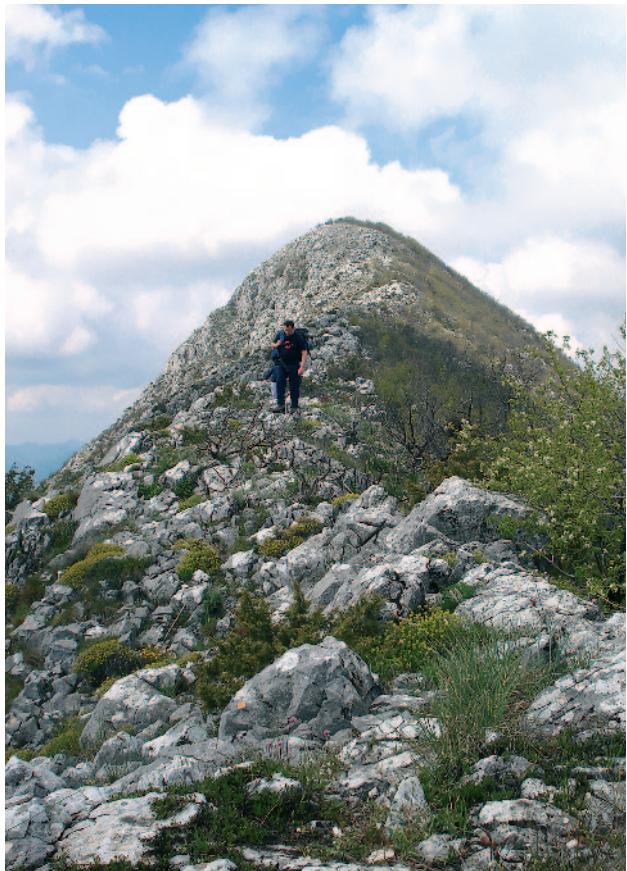
Glava mi je teška poput olova i klizi s ramena tražeći mekan oslonac, a oči se sklapaju same od sebe da ne vide ovu nemilosrdnu silu što stoji pred mnom. Surove nakupine stijenja i kamenja uzdigne su se pod nebo, a nad njima gmižu teški, sivi oblaci i udara ih vjetar prijeteći kišom. Borim se s vrtlogom svojih misli, što me tjeraju na počinak, što dalje od ovoga divljeg grebena i bespuća krša. Glas prijatelja teškom se mukom probija kroz oluju mojih misli i kaže: »Jača si od ove planine!« »Možeš ti to!« vikne drugi. »Zar ćeš odustati?« pita treći. Budim se iz nerazbuđenog sna, brišem maglu s očiju, umivam bljedilo s lica. Umora nestade, nestade i ljudi, a ostadosmo same planina i ja.

Blagdansko je, prvosvibanjsko jutro. Selo Ravča podno oštре planine Matokita¹ sasvim je tiko i sablasno prazno. Tek nekoliko kuća zaklanja uređene vrtove u kojima snažan vjetar povija nasade voćaka i povrća. Staza začas napušta selo i uspinje se do visoravni s nekoliko napuštenih stanova. Kamenice su pune vode, što govori o zimi bogatoj snijegom i kišnom proleću nad planinom. Zavojitom, kamenom stazom uspinjem se lagano i dugo, korak po korak. Povremeno se otvaraju lijepi vidici na Svetog Juru i impozantno Biokovo, u čijim se usjecima još uvijek bijeli snijeg. Ugodna je šetnja šumom graba i jasena, ali je neugodan izlazak na goli hrbat i susret s vjetrom. Huči i zavija, stenje i cvili, tjera na čvrst korak i siguran hod.

Nakon upornoga i dugog hodanja sve težim i težim korakom, ukaza se u magli Sveti Rok. Za vedrih dana bez izmaglice mogu se s vrha

¹ Planina Matokit odnosno Motokit ime je dobila po pridjevskoj sintagmi Monte acutum - oštra planina.

JASNA ŽAGAR



Na grebenu Matokita

vidjeti srednjodalmatinski otoci i more iza Visa i Biševa. Ne i danas. Danas se u oblacima tek naziru obrisi Pelješca i zapadne Hercegovine. Snažni udari bure i ledena hladnoća ne dopuštaju duži boravak na vrhu. Promatram umorna lica kako se široko osmjeju objektivima fotoaparata, a onda hitro u tišini kliznu niz greben. Dugačak je to planinski lanac, ljeti bezvodan, zimi snjegovit. U sušnim mjesecima, kad bi presušile čatrnice s kišnicom, stari su



Vrgorčani brđani u kozjim mješinama ili drvenim burilima nosili vodu s poljskih matica ili iz turskih bunara, koji su se punili podzemnim vodama. Pitke je vode oduvijek nedostajalo i ljudima i stoci. Stoga se Vrgorčani spram nje odnose s posebnim poštovanjem.

Udari bure i dalje su iscrpljujući, ali su na čudesan način rastjerali oblake i dozvali sunce, koje svojim toplim, blistavim zrakama dodiruje kamen, drvo i cvijet. Dovoljno je sklopiti oči i raširiti ruke, i na krilima razdraganosti poletjeti ponad vizura dalekih planina, udisati svjež i čist zrak, prepun mirisa, otploviti na trenutak u daleke, nestvarne svjetove mašte. Otvorim oči, a pred mnom se leluja kameni div, ogromno prostranstvo krša. Kamo god bih pogledala, ugledala bih raskoš oblika i boja, za koje ni očima ni dušom nisam bila pripremljena. Bilo je to otkriće veličine i plodnosti prirode i svijeta, njihova kutka raznolikosti i divljine, najveličanstvenijih prizora sklada kamena i bilja. Nepregledno polje uskolisnih sunovratna treperi nošeno zračnim strujama. Gotovo je

nemoguće zaobići njihove nježne, bijele glavice utkane u nevjerljivatim cvjetni sag prostrt povrh planine. »Proljeće. Manimo emfazu ukrasa, rast trave i žubor vrela, javljanje ptičica, kolanje krvi i otapanje snijega. Manimo proljeće organizma. Nego ovaj mlaz u srcu. Ima duševnih proljeća, unutrašnjih osvita, kresova nade. Proljeće. Okupat ćemo se u zelenkastom kristalu rijeke, protrljat ćemo mišice, i naše rite svući; zrak ćemo dublje udisati. (...) Radit ćemo. Jest ćemo jedan pošteni kruh mrko ispečen, piti zdravu vodu s česme krepkih umova drevnoga svijeta. Zrak i nebo će biti puni simpatije, i nešto će mahati, visoko. (...) Koliko nam je godina? Obmane registra. Mladi smo, proljeće je, krv kola, pluća slobodno dišu, nadanje pupi. Prostor liječi oči, šarena sjena se igra s dušom, puna izazovnih ljubičica. (...) Neka me ne mine dobri osjećaj proljeća ni u kojoj eposi ni godini života, ni u kojoj sezoni godine.«²

² Ujević, T. (1991.) Molitva iz tamnice: Osjećaj proljeća. Ljubljana - Zagreb. Založba Mladinska knjiga. Str. 143



Dovoljno je sklopiti oči i raširiti ruke, i na krilima razdraganosti poletjeti ponad vizura dalekih planina, udisati svjež i čist zrak, prepun mirisa, otploviti na trenutak u daleke, nestvarne svjetove mašte

Ako je vjerovati pripovijedanju Vrgorčana, Matokit je u proljeće prepun zmija svih vrsta, veličina i boja. Zavuku se pod svaki kamen, u svaki grm, na svaki prozor. U ovom suhom kamenjaru njihov je plijen vjerojatno oskudan pa stoga ne čudi što se približavaju kućama tražeći veći izbor hrane. Budući da tijelom izravno upijaju sunčevu energiju, potrebno im je malo hrane, a dane ne moraju provoditi šećurene u procijepima i rupama dašćući od vrućine i čekajući da padne noć. Možda samo pred podnevnom žegom pobjegnu u rupe, koje inače koriste kao zaklon od najezde razdraganih planinara i drugih opasnosti. Baš kao i danas.

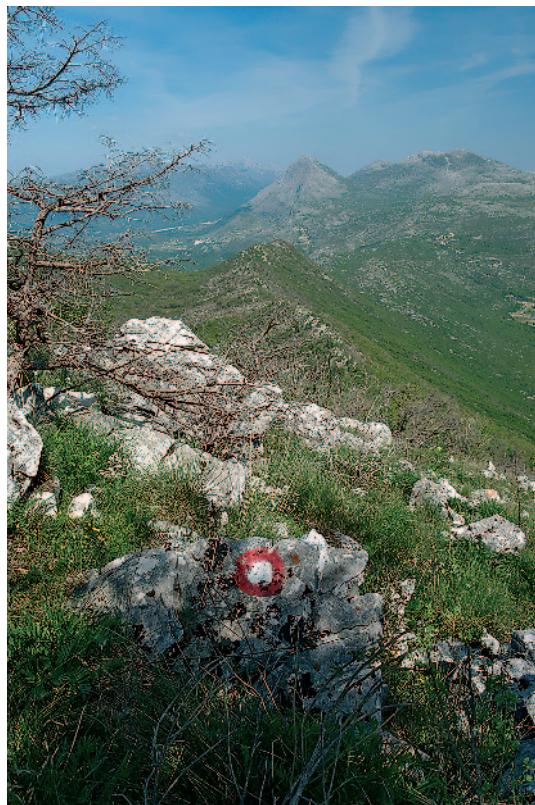
Neočekivano, nakon dugog hodanja, greben nestane. Raširi se odjednom prostrana dolina prošarana oštrim kamenjem, a na njezinom rubu čuči Vrgorac okupan suncem. Uzdigla se

nad njim tvrđava na visokoj i sa svih strana strmoj stijeni. Na najvišem vrhu tvrđave jaka je kula, koja je branila tvrđavu i okolna sela od neprijatelja. Po svom položaju neosvojiva, davala je prednost Mletačkoj Republici u borbi s Turcima. Danas pod njom koze brste grm i trčkaraju i cikću razigrana dječica u nekoj od radosnih igara. Pogledah oštar, strm greben iznad sebe, nad kojim se prevrće zlaćano sunce i miruje tišina. Greben je samo za iskusne planinare, pomislih, i sretno se nasmijah vlastitoj radoznalosti, koja mi je još jednom ostvarila nedosanjani san.

I tako, neprimjetno tiho, prikrala se večer. Zvijezda zablista nad Matokitom i najavi vrijeme za počinak. U maštu mi se došulja starina Tin i započe priču o vrgoračkim kulama i hrpanima kamenja u beskrajnom kamenjaru, poput



U polju narcisa, navrh Matokita



Vidik s Matokita prema Svetom Mihovilu

ALAN ČAPLAR

uspavanke pred san: »Učiteljski sin, ja sam se rodio u Vrgorcu, u nekoj turskoj kuli koja je sada ruševina, 5. srpnja 1891. (...) Tada je još živjela pjesma, priča, predaja. Ako u meni ima nešto gorštačkoga, krepkoga - (...) možda potječe odatle. (...) U Vrgorcu će još biti na životu neka osoba koja me kao dijete nosila na rukama. (...) Još se sjećam stabala moga djetinstva: kostele, murve i bazge. Vrgorac s paklinom i paklenim vratima blista u mojoj usponi, a Matokit je slavniji i ponosniji nego Učka, on nad kojim sam gledao visoki i ukleti mjesec zavjetovan vješticama i vilenjacima. Moja je kolijevka puna čarolije, mjesec-čevih vragolija i čaranja, pređe priča, basna i gatka, ...«³ Kukavica kuka, čuk čuće, divlje svinje zaplešu pod hrastom, a ja utonuh u miran i krepak san.

3) Tekst je kompilacija dijelova »Autobiografskih spisa, pisama i interviewa« (1966.) i »Plaća nad hrpom kamenja« (1937.) Tina Ujevića. Preuzeto iz: Franić, A. (1991.) O Vrgorcu: U povodu 100. obljetnice rođenja Tina Ujevića. Vrgorac. SO. Str. 48 - 49

Moj planinarski recept

Uspomena na jedan izuzetan uspon na Velebit

Nikolina Vučinić, Jastrebarsko

Budući da sam prošle godine zbog trudnoće i rođenja naše djevojčice ostala »kratkih rukava« glede planinarenja, sada me već dobrano svrbe tabani. Bliži se kraj zime, a to je vrijeme prvoga godišnjeg izleta na Velebit. Ekipa je već utvrđena i pomno se prati prognoza. Ipak, sve mi se čini da će moje gojzerice morati propustiti i ovaj uspon jer dvodnevno zimsko planinarenje iziskuje nešto veću kondiciju od moje. Ne tugujem previše, no ipak me sve to potiče na razmišljanje o tome što je potrebno za uspješan planinarski izlet. Dobra organizacija, povoljni vremenski uvjeti i solidna kondicija - bez toga se, rekli bismo, ne može. No, sjećanje na jedan zimski uspon na Zavižan upozorilo me na to da taj »recept« baš i »ne drži vodu«.

Vraćam se mislima u sredinu veljače 2007. Krenulo je dobro. Na vrijeme najavljen dolazak, rezervirani kreveti za šestero planinara u zavižanskom domu, sve je išlo po planu. Približio se dan polaska.

Prognoza za vikend nije bila obećavajuća: oborine i vjetar. Već je prošlo vrijeme kad djeca i kokoši idu spavati, a ruksaci nisu spremni. Prvo treba pogledati film, pa malo besciljno lutati po stanu, zaviriti u hladnjak i onda smireno i polako složiti stvari. Opet se neću ništa naspavati, ali ne brine me to. Zadnja klupa u autu već je odavno rezervirana za moj jastuk i dekicu i tu nema rasprave.

Rano jutro, cijela ulica spava, a nas dvoje trpamo ruksake i gojzerice u prtljažnik. Probuljila sam se u Krasnu. Već na prvi pogled nije

NIKOLINA VUČINIĆ



mi se dopalo sivilo koje nas je okružilo, no drugima to očito nije previše smetalo. Kako nam može nauditi to malo kiše? Dalje ne znam što se dogodilo, ali kišica je prestala i malčice se razvedrilo. Treba li nam išta više!? Da, odmor! Od hodanja ili, bolje reći, propadanja u snijeg, brzo se postigne radna temperatura, a tada potkošulja, dvije majice, jakna, šal i kapa mogu prouzročiti pregrijavanje. I kad smo potrošili stanke za rashladivanje, krenule su nove - za hvatanje zraka, pa za slikanje, pa za slatko, pa je nekog stislo i da ne nabrajam dalje. Taman uhvatiš ritam, ma već se vidiš na vrhu uz taj tempo, i odjednom shvatiš da već nekoliko metara hodaš sam. Drugi put ti poremetiš tuđi ritam i tako u krug.

Dok smo mi tako timski vježbali živce jedni drugima, vrijeme se neprimjetno pogoršalo: s postizanjem veće nadmorske visine smanjila se vidljivost i snizila temperatura. Iz sigurnosnih

Jutro nas je iznenadilo kako se to samo u planini može dogoditi. Vjetar se stišao, oblaci se razišli i sunce je obasjalo snijegom pokriven Zavižan. Svi koji su doživjeli vedro jutro na Velebitu, u bilo koje godišnje doba, znaju što znači ona domaća: »Ma, 'ko ovo može platit!?

smo razloga odlučili od Babić Siče nastaviti cestom. Hodat ćemo duže, ali barem smo bez brige. Ionako smo ovdje da hodamo, zar ne?

Što smo se više približavali cilju, sve smo se manje vidjeli i čuli. Izlazak iz šume na čistinu podno doma bio je nezaboravno iskustvo. Ulaziš u ništa i krećeš dalje u ništa. Samo te tvrda podloga pod nogama podsjeća da hodaš. Nestvarno! Svuda oko nas samo bjelina i zavijanje vjetra.

Budući da nismo prvi put na Zavižanu i da smo na sreću odabrali put cestom, znamo da moramo zaokrenuti desno i hodati uzbrdo. Troje nas je stiglo do transformatora podno doma, kod kojeg smo malo odahnuli i našli zaklon od vjetra. Troje ih još nedostaje. Trudim se gledati što dublje u maglu i možda razaznati kakav ljudski obris u pokretu, no ništa. Spuštam se desetak metara niže i vičem koliko god mogu, s nadom da će me netko čuti. Mašem u prazno, jer u slučaju da me tko i vidi, vjerojatno me neće zamijeniti za smrek ili kamen. U takvim su uvjetima čovjek, smreka i kamen isto. Oči vide samo tamnu pjegu na obzoru, pa ako se pjega nepravilno pomiče, netko od zaostale trojke mogao bi pomisliti da se radi o čovjeku i krenuti prema njoj.

Nekoliko minuta sam, eto tako, glupa sama sebi, mahala i vikala, da bih konačno čula zvijždanje. »Sunce vam vaše sporo«, pomislim - ali misao zadržim za sebe. »Timski rad«, sjetim se...

A zašto su posljednji koraci uvijek najteži, to nikada neću shvatiti. Svaki put dušu ispuštim



Uspon na Zavižansku kosu



Zavižanska zimska idila

onih posljednjih nekoliko metara. Bilo to na Zavižanu ili na Japetiću. Valjda kad glava pomišli: – eto, gotovo je, stigli smo – tijelo automatski prebací u nižu brzinu. No, sve to postaje nevažno onog trenutka kad uspuhana, znojna, umorna i rumena uhvatim prvo slobodno mjesto u domu i skinem ruksak s leđa. Ljudi, pa ja letim! Čovjek bi mogao poletjeti i od domaće rakije domara Ante. Srećom se piye u malim količinama, tek toliko da zagrije, pa tako samo veselo poskočiš.

Prošle je godine u domu bilo i drugih planinara, no ovaj put nikoga. Odličan osjećaj! Na peći se griju dva puna lonca planinskog čaja samo za nas, mjesta oko kamina k'o u priči. Svatko je imao svoju klupu i konopac za sušenje odjeće – vrhunski luksuz. To što se nisam naspravala nije kriv ni udoban krevet, ni svjež zrak, nego već po ne znam koji put - hrkanje! Opet sam zaboravila čepiće za usi!

Jutro nas je iznenadilo kako se to samo u planini može dogoditi. Vjetar se stišao, oblaci se razišli i sunce je obasjalo snijegom pokriven Zavižan. Svi koji su doživjeli vedro jutro na

Velebitu, u bilo koje godišnje doba, znaju što znači ona domaća: »Ma, 'ko ovo može platit!?«

Nakon uspona na Vučjak i Veliki Zavižan, došlo je vrijeme za povratak. Iz razgovora s Antonom doznaјemo da je ljetni put prohodan pa nakon kratkog savjetovanja biramo tu varijantu silaska. I nismo pogriješili. Stijene pokrivene snijegom, zelene smreke i pogled na plavo more. Ma, nitko ovo ne može platit!

Na Oltarima drugo godišnje doba. Iz snježne smo zemlje stigli u zemlju ranog proljeća. Nekoliko šafrana, visibaba, malo snijega i šećer na kraju – svež otisak velike medvjede šape tik do našega parkiranog auta. Malo dalje, u drugoj hrpi snijega, otisak male šape – slika koja je zaokružila ovu planinarsku priču. Priču koja dokazuje da ne postoji recept za uspješan planinarski izlet, jer on nije ni potreban. Ma koliko god se trudio, čovjek ne može predvidjeti i planirati igru prirode. Dovoljno je obuti gozde, poštivati i voljeti prirodu i zakoračiti. Svi začini već su odavno tu, i ako čovjeku pogled nije zamućen pogrešnim vrijednostima, sigurna sam da će ih odmah vidjeti.



PLANINARSKI TISAK

KONAČNO KNJIGA O KRAJAČU!

Vladimir Jagarić: Ivan Krajač. Život i djelo političara, ekonomista, pravnika i planinara.

Izdavač HPS, Zagreb, 2009. Urednik i grafička priprema Alan Čaplar, redaktor prof. Ivan Ott, tisak »Ekološki glasnik«. Broširano, format 22×17, 175 stranica, ilustrirano c/b fotografijama i crtežima. Cijena 60 kuna. Naručuje se kod izdavača.

Hrvatsko planinarstvo ima sreću što se može pohvaliti s dvjema velikim imenima. Jedno je planinarski reformator i vizionar dr. Ivan Krajač (1877. - 1945.), a drugo Vladimir Jagarić (rođen 1925.), koji se prihvatio teškog posla: istražiti Krajačev život koji se pola stoljeća nije smio ni spominjati.

Jagarić je shvatio da hrvatsko planinarstvo ima zahvalitи svoj nagli uzlet nakon prvoga svjetskog rata Krajačevoj neobičnoj energiji, sretnim zamislama i mobilizatorskim sposobnostima. U doba kad je Krajač bio predsjednikom Hrvatskoga planinarskog društva članstva se udeseterostručilo (!), počele su cvjetati njegove podružnice diljem Hrvatske, Bosne i Hercegovine te nicati planinarske kuće po Dinaridima jer je Krajač preusmjerio naše klasično planinarstvo s Medvednica na južna hrvatska gorja, posebice na Velebit.

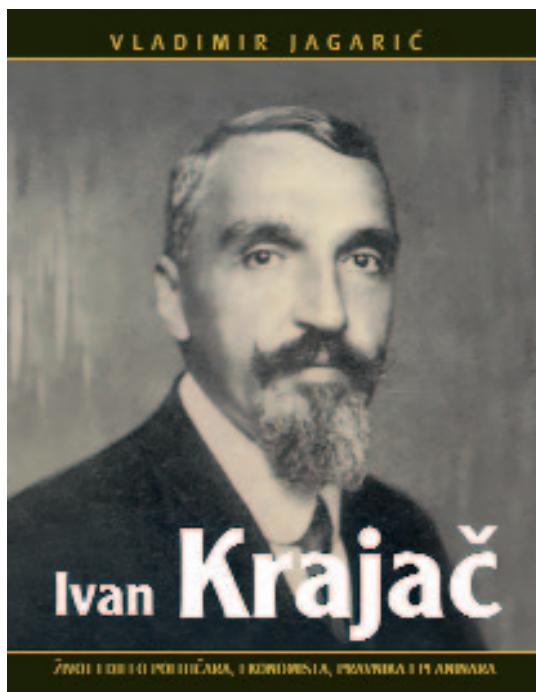
Taj blistavi uzlet prekinula je teška pomrčina 1945., u kojoj je Krajač netragom nestao, ni groba mu se ne zna. Bio je politički nepočudan (bio je među

protagonistima Radićeve Seljačke stranke, ministar, ideolog) i otada se sustavno zatirala uspomena na njega. Čak je njegovo ime bilo brisano iz planinarske bibliografije, Krajačeva kuća na Zavižanu dobila je drugo ime, a njegova privatna arhiva izbačena je na ulicu i spaljena! Krajač je još jedna u nizu tragičnih ličnosti u hrvatskoj povijesti, u kojoj se uvijek ponavlja isti pakleni naum: sve hrvatske velikane treba satrti, počevši od Zrinskih i Frankopana pa preko Kvaternika, Stjepana Radića i Stepinca do naših dana. Neprijatelji su bili različiti, ali cilj uvijek isti i tako je negdje potajno na Kriznom putu smaknut i Krajač (nije bio ustaša). Njegove ideje ipak nisu uspjeli iskorijeniti, one su u našem planinarstvu živjele nego ikad, a to je majstorski prikazao Jagarić na popularan i ujedno dokumentaran način.

Jagarić, kulturni radnik, publicist, planinarski pisac i kroničar, profesionalni glumac, organizator brojnih svečanih proslava planinarskih obljetnica, prihvatio se zapravo gotovo nemogućeg posla: pola stoljeća nakon smrti temeljito istražiti Krajačev život te prikazati njegov doprinos hrvatskoj političkoj povijesti i razvitku hrvatskog planinarstva. Radio je na tome desetak godina, proputovao tisuće kilometara, intervjuirao desetke seniora uključujući i Krajačevu udovicu Helu, koja je umrla 1999. u stotoj godini života; pretražio je na tisuće stranica različitih tiskovina iz onoga doba i na kraju, eto, stvorio istraživačko djelo za koje mu moraju biti zahvalni ne samo planinari, nego osobito povjesničari i političari.

Jagarić je Krajača svestrano prikazao, počevši od plemićkog rođoslavlja, do anegdota iz privatnog života, i to na žurnalistički način, ugodan za čitanje. Osim biografskih podataka, podjednako političkih, ekonomskih, pravnih i planinarskih – kako uostalom nago-viješta i podnaslov knjige – Jagarić se pobrinuo za stotinjak fotografija, crteža, karikatura i faksimila.

Knjiga ima dvanaest poglavlja, od kojih su naj-otpisnija i za planinare najzanimljivija »Krajačeva doba hrvatskog planinarstva«, »Velebitski Kolumbo« (podnaslov: Zaljubljen u Velebit) i »Sve što je gore je gorje«, a za političare i one koje zanima novija hrvatska povijest »Vuk među lisicama« (razdoblje u kojem je bio ministar u kraljevskoj vlasti za vrijeme Radićeve sporazuma s Beogradom). Intrigantna su poglavija,



koja se čitaju poput uzbudljivog romana, »U Nezavinsnoj Državi Hrvatskoj« i »Zagonetka Krajačeve smrti«. Desetak stranica posvećeno je i Krajačevu djelovanju na razvoju turizma (»Ekonomika turizma«), koje se odlikovalo originalnim i dalekovidnim zamislama. Knjiga završava bibliografijom, opsežnom literaturom i citatima poznatih planinara o Krajaču, te najvećim poglavljem (str. 119. - 155.) – izborom članka iz Krajačeva publicističkog rada, počevši od planinarskih i gospodarskih, do geopolitičkih i kulturno-loških. Taj izbor izvrsno zaokružuje prikaz Krajačeva svestranog djelovanja između dva svjetska rata.

Sve u svemu, knjigu će sa zanimanjem pročitati ne samo svaki planinar nego i svatko koga zanima novija hrvatska povijest. Recimo na kraju i to da je knjigu vrlo dopadljivo uredio i grafički opremio iskusi planinarski publicist Alan Čaplar.

prof. dr. Željko Poljak



Ivan Krajač (lijevo) na Kamenim svatima

IN MEMORIAM

FRANJO HRG - FRANCEK (1937. - 2009.)

Franjo Hrg rođen je 4. siječnja 1937. u Ivancu od oca Ivana i majke France, a umro je 17. ožujka 2009. Osnovnu školu završio je u Ivancu, a srednju ugostiteljsku u Opatiji. Cijeli radni vijek proveo je u ugostiteljstvu, a u invalidsku mirovinu otišao je 1984. s radnog mjesta šefa društvene prehrane ITAS-a. Član HPD-a »Ivančica« bio je neprekidno od 1954. do svoje smrti. Član Upravnog odbora društva bio je više od četrdeset godina, a u društvu je obnašao dužnosti gospodarskog referenta i referenta za izlete.

Za svojeg je planinarskog staža sudjelovao u svim aktivnostima društva, od elektrifikacije starog doma, do obnove i dogradnje planinarskog doma 1982. Bio je pokretač izgradnje prvoga drvenog otvorenog skloništa za planinare na Ivančići, koje je njemu u čast dobilo ime »Francekovo sklonište«, uređenja društvenih prostorija u Ivancu te ponovne obnove vidikovca »Stričeve«. Aktivno je svojim radom i zalaganjem pridonio izgradnji depandanse planinarskog doma »Pasarićeva kuća« kao i rekonstrukciji sanitarnog



čvora, kuhinje i postavljanju pedeset stolova i klupa oko doma. Gotovo da nema ijedne radnje na održavanju doma i druge planinarske imovine u kojoj Francek nije sudjelovao. Bio je i opskrbnik doma od 1984. do 1990.

Osim velikog zalaganja na materijalnom planu društva, bio je vrlo aktivan planinar. Planinario je cijelom Hrvatskom te stekao značku Po planinama Hrvatske, značku Slovenske planinske poti, a posjetio je i brojne planine bivše Jugoslavije. Nositelj je svih društvenih priznanja, Brončanog,

Srebrnog i Zlatnog znaka HPS-a te Plakete HPS-a. Dobio je i Plaketu grada Ivanca za 2007. godinu te Nagradu za životno djelo Zajednice sportskih udrug grada Ivanca, a u bivšoj državi stekao je Srebrni znak PSJ-a.

Franjo Hrg prošao je gotovo sve u hrvatskom planinarstvu i nesebično davao cijelog sebe za ivanečko planinarstvo. Mladim planinarama on je uzor i moralna vertikala čiji rad treba slijediti.

Borislav Kušen

OSNOVANA STANICA HGSS-a U OSIJEKU

Dana 2. travnja 2009. održana je u prostorijama osječkoga HPD-a »Zanatlija« osnivačka skupština HGSS-a Stanice Osijek. Inicijativni sastanak osnivača Stanice održan je još u veljači ove godine u Belišću i okupio je zainteresirane planinare i alpiniste iz planinarskih društava iz Belišća, Đakova i Osijeka. Tada je donesena odluka da se pristupi osnivanju Stanice HGSS-a Osijek.

Svečanoj osnivačkoj skupštini nazočili su, osim osnivača Stanice, i gosti iz Službe 112 Osijek, u sklopu čijeg će djelokruga rada ova novoosnovana Stanica HGSS-a i djelovati, zatim gosti iz HGSS-a Stanice Požega, predstavnici planinarskih društava te novinari iz nekoliko medijskih kuća.

Za vršitelja dužnosti pročelnika do završetka ospozobljavanja nekog od osnivača Stanice Osijek, izabran je instruktor HGSS-a Dragan Špehar iz Ogulina, a za tajnika Slobodan Soldo iz Belišća, najospozobljeniji i najiskusniji član novoosnovane Stanice. Njezinim Statutom utvrđeno je područje Osječko-baranjske županije kao područje nadležnosti Stanice Osijek, iako valja naglasiti da spašavatelji HGSS-a po potrebi sudjeluju u akcijama spašavanja na čitavom području Republike Hrvatske, pa i u drugim državama. Glavni naglasak u nizu djelatnosti koje su statutarno odredene jest na potražnim akcijama za nestalim osobama izvan naseljenih mjesta, za što će Stanica

Osijek biti posebno opremljena i ospozobljena. Budući će spašavatelji svojim novim znanjima i ospozobljenošću zagospurno pridonijeti sigurnosti svih planinarskih potvata svojih matičnih planinarskih društava, budući da su svi spašavatelji HGSS-a ujedno i članovi nekog od planinarskih društava.

Svim budućim spašavateljima Stanice Osijek možemo samo poželjeti uspješnu buduću djelatnost, sa što manje onih pravih, stvarnih akcija.

Marijan Špiranec

17. ODA PROLJEĆU 2009.

Dana 26. travnja 2009. na Omiškoj Dinari održana je »Oda proljeću«, tradicionalna proljetna akcija PD-a »Imber« iz Omiša. Sudjelovalo je 250 planinara i ljubitelja prirode iz desetak planinarskih društava.

Sve je počelo okupljanjem planinara u omiškoj gradskoj luci. Pedesetak planinara i ljubitelja prirode, u dvije skupine, uspelo se na Imber, gdje ih je čekao vrući čaj. Nakon službenog otvorenja, uslijedio je organizirani izlet na Kulu (864 m), najviši vrh Omiške Dinare, a zatim planinarski ručak. Nakon ručka spustila se na Imber, dočekana burnim pljeskom i povicima odobravanja, »Vila Imbera«. Ove godine je za vilu izabrana učenica 6. razreda osnovne škole iz Omiša Rita Nikšić, članica podmlatka PD-a »Imber«. Nakon desetominutnog fotografiranja, Vila Imbera morala se odmah prihvati posla. Prvo je podijelila diplome devetorici polaznika opće planinarske škole,



Sudionici osnivačke skupštine stanice HGSS-a u Osijeku

a zatim kamene grbove Omiša predstavnicima svih planinarskih društava koja su sudjelovala na Odi proljeća. Petorici članova PD-a »Imber« uručila je i brončane značke HPS-a.

Nakon toga slijedile su sportske igre. U skakanju u vrećama najbolja od osam prijavljenih bila je ekipa »Biokovo« iz Makarske. Od devetnaest prijavljenih ekipa u Imber alki najbolja je bila ekipa »Ja i Nikolina« iz Dubrovnika. Nakon dodjela diploma te zlatnih, srebrnih i brončanih pršutića pobjednicima športskih igara, okupljanje je završeno uz zahvale organizatora i nadu da će se opet vidjeti dogodine na osamnaestoj »Odi proljeća«.

Miomir Fistanić

TISUĆITO PREDAVANJE U HPD »INA-OKI«

U Hrvatskom planinarskom društvu »INA-OKI« održano je 25. ožujka tisućito predavanje. Prvo predavanje s naslovom »Uspon na Toubkal (4165 m)« održao je 20. listopada 1978. dr. Ignac Munjko. Predavanja se održavaju već 31 godinu, uvijek srijedom u 18 sati. Predavanja održavaju bez honorara predavači raznih profesija i raznih hobija, eminentni znanstvenici, stručnjaci raznih profesija, planinari, alpinisti, speleolozi i svjetski putnici. Tih tisuću tema predavalio su ukupno 252 predavača. Neki su održali jedno predavanje, a neki čak nekoliko desetaka predavanja. Organizator svih predavanja je predsjednik društva Zvonimir Sličević. Prva predavanja održavala su se u Illici 17, zatim u Petrinjskoj 4, a zahvaljujući dobrim prijateljima već 13. godinu održavaju se u dvorani Židovske općine u Palmotićevoj 16. Na predavanjima smo upoznali razne geografske zanimljivosti, prirodne ljepote i kulturne tekovine cijelog svijeta. Zahvaljujući našim predavačima kuglu zemaljsku proputovali smo više puta uzduž i poprijeko. Hvala svim predavačima koji su nam priuštili da upoznamo sva čuda svijeta! Hvala i slušaćima, koji željni znanja redovito ispunjavaju dvoranu. Tisućito predavanje pod naslovom »Nepoznati Zagreb« održao je Vladimir Kovačić kojemu je to bio 84. nastup u našem društvu.

Zvonimir Sličević

ODRŽANI POHODI NA MEDVEDNICI I BILOGORI

Sredinom travnja održana su dva tradicionalna planinarska pohoda. Prvi je bio Rusov pohod, koji je sedamnaesti put organiziralo zagrebačko PD »Ericsson - Nikola Tesla« na zagrebačkoj Medvednici. Pohodu se odazvalo 600 planinara iz dvadesetak hrvatskih planinarskih društava, a bilo je oko 200 planinara iz BiH, Madarske te iz Slovenije. Išlo se od potoka Blizneca preko Njivica, Hunjke i vrha Slje-

TOMISLAV ČANIĆ



Dio okupljenih planinara pred planinarskim domom »Kamenitovac«

mena do Pansiona Medvednica, gdje je bila upriličena planinarska zabava. Na kraju pohoda, koji je trajao pet sati, planinarima su dodijeljena priznanja i značke za tri, pet, sedam, 10 i 15 pohoda. Za 15 pohoda, posvećenih proslavljenom i dugogodišnjem članu Društva Antunu Željku Matišinu, poznatom po nadimku Rus, posebna su priznanja dobili Radislav Aleksić iz »Japetića«, Vili Pižorn iz Andraža (Slovenija), Željka Lepan, članica i vrijedna organizatorica pohoda, i Branko Tesla iz zagrebačkog »Željezničara«. Priznanja za dugogodišnju suradnju dobili su Julius Kovaček iz Daruvara, Fehim Buševac iz Rijeke, Luka Maloča iz Feričanaca i Tomislav Čanić iz Gospića.

Drugi pohod bio je Pohod bilogorskim stazama, koji su vrlo lijepo organizirali članovi HPD-a »Bilogora« iz Bjelovara. Tom je pohodu nazičio iznimno velik broj planinara (više od 600). Za pohod s četiri kontrolne točke u trajanju od pet sati planinari su dobili prigodnu značku. Osim toga, upriličena su još dva izleta: »Bilogorsko proljeće« u trajanju od šest sati i »Bilogorska osmica« od osam sati hoda. Nakon pohoda i zajedničkog ručka uz podravsku glazbu, mnogi su planinari iz udaljenijih društava iskoristili mogućnost da se popnu na najviši vrh Bilogore, Stankov vrh (309 m). Bilogora je među najdužim gorama u Hrvatskoj (oko 80 km), a istovremeno je i najniža hrvatska gora.

Sudionike oba pohoda pozdravio je u ime Hrvatskoga planinarskog saveza dopredsjednik Tomislav Čanić, pohvalivši vrijedne i uspješne organizatore na Medvednici i Bilogori.

Tomislav Čanić

100 ŽENA NA PLANIKE

Zamisao da priredimo uspon žena na Ćićariju dugo je godina rasla u meni. Naravno da je »topla voda« otkrivena davno – PD »Mosor« još je 1974. organizirao uspon »100 žena na Mosor«. U našem PD-u »Lisina« iz Matulja, bio je potreban samo mali poticaj da i ostali članovi »zagrizu« i prihvate taj naum. Predložio sam da za Dan žena priredimo pohod pod nazivom »100 žena na Planike«, s trasom od Poklona (922 m) do Velikoga Planika (1272 m), pa preko Maloga Planika (1259 m) natrag na Poklon. To je lijep izlet, s blagim usponom, prekrasnim pejzažem i sveukupno pet sati hoda.

Budući da troškove svojih planinarskih pohoda tijekom cijele godine u cijelosti pokrivamo sami, daticiju naše općine usmjerili smo u tu akciju pa smo našim planinarkama poklonili besplatan prijevoz, besplatan obrok, bedž s logom akcije i crveni karafil. Osigurali smo i liječničku ekipu koja je dežurala cijelo vrijeme, sve dok i posljednja planinarka nije stigla natrag na Poklon. Vatrogasci DVD-a »Kras« iz Šapjana čuvali su nas svojim navalnim vozilom (muzejskim primjerkom) od zlih duhova i uroka.

U nedjelju 8. ožujka osvanuo je prekrasan sunčan dan. Puna tri autobusa i mnogo privatnih automobila krenulo je rano ujutro prema Poklonu. Na pohod su se odazvale čak 164 planinarke. Uz njih je sudjelovalo i više od 50 planinara, što nas organizatora, što »čuvara harema«! Bilo je planinarki svih uzrasta, od 5 pa do 77 godina. I najstarija od njih prošla je cijeli put bez poteškoća. Osmjesi, zadovoljna lica i riječi »Vidimo se svakako i dogodine!« bili su najljepša nagrada za višemjesečne pripreme.

Miloš Vrenc

ANTE JURAS



Na putu od Voštana prema Žlabini

DANA PLANINARA DALMACIJE 9. I 10. SVIBNJA NA KAMEŠNICI

Tradicionalni skup planinara Dalmacije održan je ove godine 9. i 10. svibnja na planini Kamešnici, na Žlabini (1415 m). Ovogodišnjim danima planinara Dalmacije odazvalo se oko 300 planinara iz ukupno 23 planinarska društva iz Hrvatske i iz Hercegovine. Domaćin skupa bilo je PD »Jelinak« iz Trilja.

Skup je otvoren simboličnim paljenjem ognja u subotu 9. svibnja. Pristune su tom prilikom pozdravili predsjednik »Trilja« Alen Dukić i tajnik Planinarskog saveza Splitsko-dalmatinske županije Filip Balić. Sutradan, u nedjelju organiziran je planinarski uspon od Žlabine na vrh Konj (1856 m), a također su priređeni sveta misa za sve planinare te ručak.

Filip Balić

60. GODINA HPD-a »KOZJAK«

Svečanom sjednicom 29. travnja u kinu Sv. Juraj u Kaštel Sućurcu obilježena je 60. obljetnica uspješnog djelovanja HPD-a »Kozjak«. Osim brojnih planinara i prijatelja prirode, na svečanosti su sudjelovali župan Splitsko-dalmatinske županije Ante Sanader, gradonačelnik grada Kaštela Ivan Udovičić s oba dogradonačelnika, a kao predstavnik HPS-a član Izvršnog odbora Goran Gabrić. Prisutne je najprije pozdravio predsjednik društva Tino Soldo, a zatim su gradonačelnik i župan poželjeli planinarima mnogo uspjeha u dalnjem radu. Tajnica Marija Antičević procitala je prigodni referat u kojem se osvrnula na rad društva od osnutka do današnjih dana. Predstavnik HPS-a Goran Gabrić uručio je priznanja koja je članovima »Kozjaka« dodijelila krovne planinarska udružna. Najviše priznanje HPS-a, plaketu, dobili su supružnici Danka i Frane Bolanča, zlatni znak dobili su Špirko Domljanović, Tihomir Šiškov, Ante Slavić, Ivo Kraljević i Petar Pavelin, srebrni znak primili su



Na Ćićariji 8. ožujka

Mate Opačak i Mijo Božan a brončani znak Ljubomir Barić, Marija Antičević i Ladislav Barić. Predsjednik društva Tino Soldo predstavniku HPS-a uručio je plaketu »Kozjaka« kao najveće priznanje za potporu u razvoju našeg društva. Plakete su dobili i osnivači društva iz daleke 1949. godine Miroslav Alfirević, Roko Jerkunica, Boris Kovač, Miroslav Sokol, Nikola Jerkunica te dugogodišnji predsjednik Ante Dadić.

Ovom prigodom promovirana je i monografija »60 godina Hrvatskog planinarskog društva Kozjak Kaštel Sućurac« poznatog športskog pisca Jurice Gididića u kojoj je prikazano djelovanje društva tijekom njegove bogate povijesti. Monografija se može naručiti od HPD-a »Kozjak«, Kaštel Sućurac (p.p. 52) ili na mob. 099/70-02-703, po prigodnoj cijeni od 100 kuna.

Svečanost je završila prigodnim domjenkom. Također vrijedi istaknuti da je poseban ugodaj svečanosti dala tek osnovana muška klapa »Podvorje«, koja je otpjevala za ovu prigodu odabранe pjesme.

Špirko Domljanovi

»TUD SU IŠLI NAŠI STARI«

U neposrednoj blizini Zagreba, odmah preko Medvednice nalazi se Bistra. U povijesti je Bistransko podgorje uključivalo naselja Ivanec, Jablanovec, Donju i Gornju Bistru, Novake, Bukovje, Poljanicu, Oborovo i Kraljev Vrh, no administrativnim promje-



nama sredinom 1990-ih godina naselja Ivanec i Jablanovec uključena su u sastav grada Zaprešića, a Kraljev Vrh u općinu Jakovlje. Preostala spomenuta naselja rasuta između sjevernih obronaka Medvednice i korita rijeke Krapine tvore općinu Bistra, rubnu općinu Zagrebačke županije. Na prostoru od 57,2 km² ima šest naselja i ukupno nešto manje od 8.000 stanovnika.

Iako je planina Medvednica prirodna i skladna kulisa cijelog bistranskog kraja te je stoljećima bila najkraća poveznica Bistrana sa Zagrebom i izvor prihoda mnogim obiteljima planinarstvo u Bistri nema dugu tradiciju. Odlazak u planinu – Medvednicu ili bilo koju drugu – sa svrhom razonode i rekreacije ovdje je bio nepoznat pojam sve dok koncem 2006.



Medvednica iz Bistre

DAVORIN BAŽULIC



godine inicijativom petanestak entuzijasta nije osnovano PD »Bistra«. Danas društvo ima četrdesetak članova. Iako relativno malobrojni, članovi PD Bistra poznati su susjednim planinarskim društvima kao uspješni organizator prošlogodišnjeg gostovanja Stipe Božića kada je na najpoznatiji alpinist u Bistri održao predavanje »Sedam vrhova«.

Među nekoliko manje poznatih činjenica o Bistri spomenimo samo dvije. Rijetko tko znade da najdulju granicu s okolnim jedinicama lokalne uprave Bistra ima upravo s gradom Zagrebom. Hrbat Medvednice granica je ovih dviju upravnih jedinica skoro od Ponikvi pa sve do iza vrha Sljemena. Iz toga nije teško uvidjeti činjenicu kako je »zagrebačko« skijalište ustvari smješteno na području koje pripada Bistri.

Druga manje poznata činjenica je da Bistra ove godine navršava 800. obljetnicu prvog pisanih spomena svog imena. Zabilježio ga je davne 1209. godine kralj Andrija II kada je u svojoj buli izrijekom spomenuo Bistru kao jedan od posjeda koji se daruju knezu Vratislavu. Organizacijom brojnih kulturnih, zabavnih i sportskih priredbi Bistra i Bistrani veliki jubilej obilježavaju tijekom cijele godine, a planinari će svoj dio dati organizacijom pohoda »Tud su išli naši stari«. Tim će pohodom bistranski planinari podsjetiti na dugogodišnju tradiciju prelaska Medvednice i migraciju prema Zagrebu izazvanu ekonomskim potrebama. Kako željeznička pruga ne prolazi Bistrom, a javni je prijevoz bio loš ili ga uopće nije bilo, još pred tridesetak godina nije bilo neuobičajeno da se proizvodi iz Bistre nose na prodaju u Zagreb preko Medvednice.

Pohod će se održati 20. lipnja 2009., a ići će se trasom kojom se u davnini često išlo u Zagreb. Pohod počinje u Šestinama. Posebno skrećemo pozornost sudsionicima pohoda kako je na određene kontrolne

točke potrebno stići do određenog vremena. Vjerujemo da planinarima ovo neće predstavljati poteškoću. Želja nam je da se kod dvorca u Gornjoj Bistri svi zateknu do 18 sati kako bi mogli prisustvovati smotri hrvatskog folklora sa svečanom povorkom i koncertom više od 20 kulturno-umjetničkih društava iz cijele Hrvatske te cjelovečernjem koncertu Miroslava Škore.

Prva kontrolna točka (od ukupno četiri) bit će na Kraljičinom zdencu gdje ćete žig pohoda moći dobiti od 8 do 12 sati. Do sljedeće kontrolne točke kod kapelice Svetog Jakoba treba biti do 14 sati. Treća KT je kod lugarnice na Oštici gdje se našem članu treba javiti najkasnije do 16 sati, a posljednja na parkiralištu kod dvorca u Gornjoj Bistri gdje treba biti do 18 sati. Izbor puta kojima ćete doći do kontrolnih točaka je sloboden, no preporučujemo da se od kapelice Svetog Jakoba držite trase novootvorene dionice Poučne staze Bistra. Sve informacije o pohodu mogu se dobiti na tel. 091/21-22-959.

Davorin Bažulić

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU

WWW.IZFOTELJE.COM

Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI YUKON MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na **WWW.LAPIS-PLUS.HR ili WWW.IZFOTELJE.COM**

LAPIS PLUS **Veliki izbor**
WWW.LAPIS-PLUS.HR odjeće, obuće, torbi, ruksaka, noževa, kompasa, dalekozora
TEL:01/4668-785

YUKON PRO-LUX FAST AIM SIMMONS WEAVES Paco BlackBird

Posjetite web-stranice HPS-a www.plsavez.hr

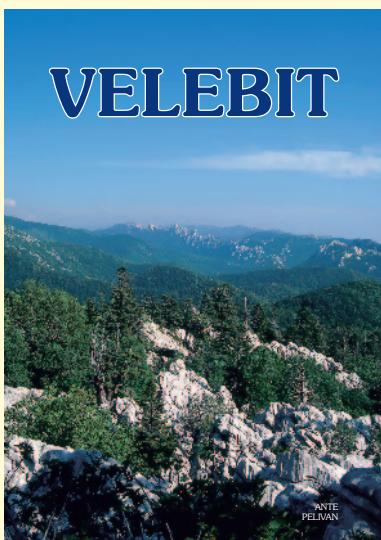
KALENDAR AKCIJA

11. - 14. 6.	Doček ljeta na otoku Mljetu Otok Mljet	PD "Mljet", Govedari Marin Perković, 098/470-469 marin.perkovic1@du.t-com.hr, 098/542-100, 095/51-91-4
13. 6.	Memorijal Boris Bogević Veli Brđud - Lome - Jelenjak - V. Brđud	PD HP i HT "Učka", Rijeka Ilija Blatanić, 051/254-912, 098/302-831 Marica Miškulinić, 098/305-832
14. 6.	8. pohod po Goranskom planinarskom putu Gorski k., Kozji vrh - Čabar - Kraljev Vrh - Tršće	HPD "Zagreb-Matica", Zagreb Jasna Kosović, 098/94-61-906 www.zagreb-matica.hr
14. 6.	Dan HPD-a "Lipa" Medvednica, pl. dom "Lipa"	HPD "Lipa", Sesvete www.hpdlipa.hr, info@hpdlipa.hr
20. 6.	Ljetni pohod na Oštru Oštra kod Gospića	PD "Željezničar", Gospic Andrija Benković, 053/574-305, 091/16-48-182
20. 6.	Tud su išli naši stari Medvednica: Šestine - Sljeme - Bistra	PD "Bistra", Bistra Davorin Bažulić, 091/21-22-959
21. 6.	Dan bazge Javorova kosa	PD "Višnjevica", Ravna Gora Kota, 051/818-754, 098/260-209, kota@ri.t-com.hr Blažica Sveticki, 098/260-209
27. - 28. 6.	Petrovo na Petrovom vrhu Zapadni Papuk, pl. dom "Petrov vrh"	PD "Petrov vrh", Daruvar Slavko Pokorný, 091/58-30-288 Julijus Kolaček, 091/58-67-389
4. 7.	Skradskim stazama Šetnice oko Skrada - Skradski vrh	PD "Skradski vrh", Skrad Ivan Horaček, 091/59-80-707
5. 7.	111. godina od prvog uspona na Visočicu Velebit, Visočica	PD "Željezničar", HPD "Visočica" Tomislav Čanić, 098/96-10-042
5. 7.	Pohod obilaznicom "Za dušu i tijele" Medvednica, okolica Marije Bistrice	PD "Grohot", Marija Bistrica Mirko Fulir, 098/250-513, mirko.fulir@kr.t-com.hr
11. - 12. 7.	Obilazak Zagrebačkog romarskog puta	Tomislav Pavlin, 098/313-713, tomislav.pavlin1@zg.t-com.hr
12. 7.	Pohod planinčicama Sjeverni Velebit, Mali Rajinac	PED "Planinčice", Zagreb Đenka Špralja, 098/511-580
17. - 19. 7.	Memorijalni skup Ivica Plazonić BiH: Blidinje jezero, uspon na Čvrsnicu i Vran	HPD "Malačka - Donja Kaštela" Filip Balić, 098/311-797 Kata Maljković, 098/851-378
19. 7.	Ljetni pohod na Vinicu i Martinščak Vinica - Martinščak	PD "Vinica", Duga Resa Hrvoje Molović, 098/514-363 Moric Vahtarić, moric.vahtaric@ka.t-com.hr
24. - 26. 7.	Logorovanje na Mrkvištu Velebit, pl. kuća "Mrkvište"	PD "Zavižan", Senj Neda Turina, 098/755-200 PD "Zavižan", 053/885-372 (četvrtkom od 19h)
26. 7.	Hodočašće na Božji studenac Javorova kosa, 75. godišnjica PD "Višnjevica"	PD "Višnjevica", Ravna Gora Kota, 051/818-754, 098/260-209, kota@ri.t-com.hr Blažica Sveticki, 098/230-209
26. 7.	Pohod planinara po Dragi Tinjan - Draga - Krunga - Tinjan	PD "Pazinka", Pazin Giovanni Sirotti, 098/254-183

1. 8.	Pohod na Dinaru Glavaš - Dinara	HPD "Sinjal 1831" i HPS Nikola Gojević, 091/54-74-582 HPS, 01/48-24-142, 01/48-23-624
1. 8.	Uspon na Dinaru Glavaš - Dinara	HPD "Sinjal 1831" i HPS
8. 8.	Dan malina i uspon na Bjelolasicu B. Razdolje - Bjelolasica - Višnjevica - Ravna Gora	PD "Višnjevica", Ravna Gora Kota, 051/818-754, 098/260-209, kota@ri.t-com.hr Blažica Svetički, 098/260-209
15. 8.	Hodočašće preko Senjskog bila u Krasno Sjeverni Velebit: Senjsko bilo - Krasno	PD "Zavižan", Senj Marijanka Nekić, 098/445-060 PD "Zavižan", 053/885-372 (četvrtkom od 19h)
15. 8.	Dan PD "Skitaci", Labin Labin - Skitača	PD "Skitaci", Labin Nino Rocco, 098/224-182 Vedran Kos, 091/54-37-697
15. 8.	Zavjetno hodočašće Gospi od Rujna Veliko Rujno	HPD "Stanko Kempny", Zagreb Tomislav Pavlin, 01/61-40-016, 098/313-713
23. 8.	2. planinarski Špancir-pohod Varaždin okolica Varaždina	HPD "MIV", Varaždin Milan Turkalj, 042/231-764, 091/57-01-392
26. 8.	Planinarska fešta u Kašel Starom Kaštel Stari (Riva), "Kaštelansko ljeto 2009"	HPD "Malačka - Donja Kaštela" Petar Penga, 098/535-834
29. - 30. 8.	Obilazak Pl. obilaznice po Ravnoj gori Donja Voća - Filićev dom - Kamenica	PD "Ravna gora", Varaždin Zlatko Smerke, 091/58-27-673
29. 8.	2. susret "Primorske staze" Križišće, Hreljin, Bakarac, Kraljevica	PD "Dedomir", Križišće Vlastimir Čolaković, 099/31-17-242 Marina Hodanić, 098/230-709
30. 8.	Pohod Marija Bistrice - Lipa Medvednica: Marija Bistrica - pl. dom "Lipa"	PD "Grohot", Marija Bistrica Mirko Fulir, 098/250-513, mirko.fulir@kr.t-com.hr
30. 8.	6. ljetni pohod Sesvete - Lipa Medvednica, pl. dom "Lipa"	HPD "Lipa", Sesvete www.hpdlipa.hr, info@hpdlipa.hr
5. 9.	Tragom zbjega lovinačkog kraja 1991. Južni Velebit	PD "Željezničar", Gospić Eduard Fajdić, 091/76-31-817 Tomislav Canić, 098/96-10-042
6. 9.	Pohod Kastav - izvor Rječine Kastav - Lužina - Kukuljani - izvor Rječine	PD HP i HT "Učka", Rijeka Ilija Blatanić, 051/254-912, 098/302-831 Marica Miškulin, 098/305-832
6. 9.	Obilazak Belečkog planinarskog puta Ivanščica	HPD "Belegrad", Bele Verica Havočić, 098/16-09-056 Stjepan Hanžek, 091/79-41-399
11. - 13. 9.	Stepinčevim putovima Medvednica	HPD "Stanko Kempny", Zagreb Tomislav Pavlin, 098/313-713, tomislav.pavlin1@zg.t-com.hr
12. 9.	Dan gljiva Javorova kosa	PD "Višnjevica", Ravna Gora Kota, 051/818-754, 098/260-209, kota@ri.t-com.hr Blažica Svetički, 098/260-209
12. 9.	Preko Zelova na Svilaju Svilaja	PD "Svilaja", Sinj Boris Buljan, 021/826-087, 095/90-28-281, borisbuljan@ Zoran Vejić, 091/56-46-024, 021/825-766
13. 9.	Šetnja Dilj gorom Dilj, Ruševi	HPD "Sokolovac 1898.", Požega dr. Antun Lovrić, 099/29-14-900 Nada Banović, 098/93-49-945, nada.banovic@hzzo-net.hr

30% popusta za planinare !!!

VELEBIT



ekološki glasnik

časopis o prirodi

► Autor: Ante Pelivan

- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format: 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
- cijena: 150,00 kn

105,00 kn

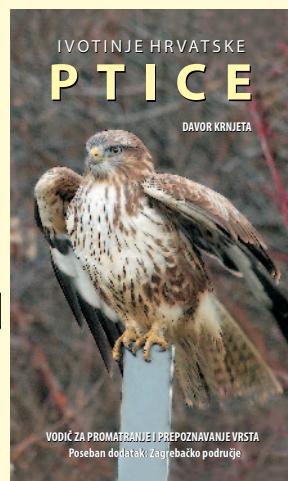
Poštارина uračunata u cijenu!



► Autor: Davor Krnjeta

- format: 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
- cijena: 260,00 kn

182,00 kn



IVOTINJE HRVATSKE

PTICE

DAVOR KRNUJETA

VODIČ ZA PROMATRANJE I PREPOZNAVANJE VRSTA

Poseban dodatak Zagrebačko područje

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica

Tel. 01/5621-929, Fax: 01/6234-058

www.ekoloski-glasnik.hr • ekoloski.glasnik@vip.hr

TISKARA "Ekološki glasnik"

- usluga tiska knjiga i časopisa vrhunske kvalitete
- posebni popust za sva planinarska društva



Zagreb: Vlaška 78, tel: +385 1 4572 323,
Rijeka: Janeza trdine 9, tel: +385 51 315001

e-mail: vrhunac@vrhunac.hr
www.vrhunac.hr



OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI

- planinarenje
- kampiranje
- alpinizam i sportsko penjanje
- speleologiju
- alpsko i turno skijanje





Mount Everest – najviši vrh na svijetu

Ovu fotografiju snimile su članice prve hrvatske ženske ekspedicije »Cho Oyu 2007« kada su se u listopadu 2007. popele na 8201 metara visok šesti vrh svijeta. Taj je uspjeh djelovao gotovo nestvarno, a već nakon godinu i pol one su se popele i na vrh koji su tada snimile s Cho Oyuja kao veličanstven zid u daljini – oštri šiljak strmih stana, visok 8850 metara, najviši na Zemlji. Čestitamo!